

Nya ledningsregler för bankaktiebolag och försäkringsbolag

SOU 1998:27

Delbetänkande av Banklagskommittén

Ref 165
Occ 50

Statens offentliga utredningar
1998:27
Finansdepartementet

Nya ledningsregler för bankaktiebolag och försäkringsbolag

Delbetänkande av Banklagskommittén
Stockholm 1998

SOU och Ds kan köpas från Fritzes kundtjänst. För remissutsändningar av SOU och Ds svarar Fritzes Offentliga Publikationer på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningsavdelning.

Beställningsadress: Fritzes kundtjänst
106 47 Stockholm
Orderfax: 08-690 91 91
Ordertel: 08-690 91 90
E-post: fritzes.order@liber.se
Internet: www.fritzes.se

Svara på remiss. Hur och Varför. Statsrådsberedningen, 1993.
– En liten broschyr som underlättar arbetet för den som skall svara på remiss.

Broschyren kan beställas hos:

Regeringskansliets förvaltningsavdelning
Distributionscentralen
103 33 Stockholm
Fax: 08-405 10 10
Telefon: 08-405 10 25

Till statsrådet och chefen för Finansdepartementet

Genom beslut den 1 juni 1995 tillkallade regeringen en kommitté med uppdrag att utreda behovet av ändringar i det regelverk som styr framför allt bankers och andra kreditinstituts verksamhet, men även verksamhet i andra institut på det finansiella området, t.ex. värdepappersbolag och försäkringsbolag.

Kommittén har antagit namnet Banklagskommittén.

I arbetet med detta delbetänkande har följande ledamöter, sakkunniga, experter och sekreterare deltagit.

Ledamöter: jur.kand. Sören Mannheimer (ordförande), koncernsjefen Tormod Hermansen, f.d. kammarrättspresidenten Reidunn Laurén, f.d. ambassadören Kurt Malmgren, filosofie doktorn Irma Rosenberg, f.d. statsrådet Gertrud Sigurdsen och advokaten Lars Söderqvist.

Sakkunniga: f.d. bankdirektören Morgan Abrahamsson, ekonomie doktorn Lars Hörngren, docenten Lars Nyberg, chefsjuristen Hans Schedin och docenten Staffan Viotti.

Experter: verkställande direktören Ulla Lundquist, ekonomie licentiaten och jur.kand. Rolf Skog samt kanslirådet Mats Walberg.

Sekreterare: hovrättsassessorn Gustaf Sjöberg, filosofie doktorn Sonja Daltung samt hovrättsassessorerna Agneta Frick och Fredrik Schalin.

Kommittén har tidigare avgett delbetänkandet Rapporteringsskyldighet för revisorer i finansiella företag (SOU 1995:106).

Härmed överlämnas kommitténs delbetänkande Nya ledningsregler för bankaktiebolag och försäkringsbolag (SOU1998:27).

Stockholm i februari 1998

Sören Mannheimer

Tormod Hermansen

/Gustaf Sjöberg

Reidunn Laurén

Sonja Daltung

Kurt Malmgren

Agneta Frick

Irma Rosenberg

Fredrik Schalin

Gertrud Sigurdsen

Lars Söderqvist

Innehåll

Sammanfattning	5
Författningsförslag	7
1 Förslag till Lag om ändring i bankrörelselagen (1987:617)	7
2 Förslag till Lag om ändring i försäkringsrörelselagen (1982:713).....	12
3 Förslag till Lag om ändring i lagen (1987:1245) om styrelserepresentation för de privatanställda.....	14
1 Inledning	17
2 Utgångspunkter	19
3 Bankaktiebolag	21
3.1 Inledning	21
3.2 Reglerna om beslutsdelegation	21
3.2.1 Reglernas tillkomst och utveckling.....	21
3.2.2 Gällande rätt.....	24
3.2.3 Konsekvenser av att avskaffa reglerna om beslutsdelegation.....	26
3.2.3.1 Beslutsfattande och delegationsmöjligheter.....	26
3.2.3.2 Konsekvenser för ansvarsfördelningen och skadeståndsansvarets omfattning	30
3.2.4 Kommitténs bedömning.....	33
3.2.4.1 Verkställande direktörens ställning.....	33
3.2.4.2 Styrelsens delegationsrätt.....	35
3.2.4.3 Övriga regler om beslutsdelegation	37
3.3 Övriga särregler	41
3.3.1 Inledning	41
3.3.2 Vissa frågor beträffande styrelsen och verkställande direktören	42
3.3.2.1 Styrelsens storlek	42
3.3.2.2 Styrelsens sammansättning	43
3.3.2.3 Styrelsens ordförande	44

3.3.2.4	Verkställande direktören.....	45
3.3.2.5	Ställföreträdare för verkställande direktören.....	46
3.3.3	Styrelseuppdrag i andra företag.....	46
3.3.4	Jäv	47
3.3.5	Firmateckning.....	48
3.3.6	Lagtekniska frågor m.m.....	49
3.3.6.1	Hänvisningar till bankrörelselagen.....	50
3.3.6.2	Hänvisningar till Finansinspektionen.....	51
4 Försäkringsbolag.....		53
4.1	Inledning.....	53
4.2	Regler som har behandlats av Försäkringsutredningen....	54
4.2.1	Inledning.....	54
4.2.2	Försäkringstagarrepresentant.....	54
4.2.3	Styrelsens uppgifter.....	55
4.2.3.1	Förvaltning av bolagets angelägenheter.....	55
4.2.3.2	Fastställande av vissa riktlinjer för försäkringsverksamheten.....	56
4.2.4	Generalklausulen.....	57
4.2.5	Aktuarien.....	58
4.3	Övriga regler.....	59
4.3.1	Inledning.....	59
4.3.2	Styrelsens storlek.....	59
4.3.3	Verkställande direktören.....	60
4.3.4	Vissa avvikande regler för ömsesidiga försäkringsbolag.....	61
4.3.4.1	Förordnande av ersättare för styrelseledamot.....	62
4.3.4.2	Anmälan av aktieinnehav.....	62
4.3.4.3	Generalklausulen.....	63
4.3.5	Lagtekniska frågor m.m.....	63
5 Författningskommentar.....		67
5.1	Förslaget till lag om ändring i bankrörelselagen (1987:617).....	67
5.2	Förslaget till lag om ändring i försäkringsrörelselagen (1982:713).....	69
5.3	Förslaget till lag om ändring i lagen (1987:1245) om styrelserepresentation för de privatanställda.....	72

6 Kostnadskonsekvenser och ikraftträdande..... 73**Bilagor**

1	Referenser	75
2	Kommittédirektiv.....	77

Sammanfattning

Banklagskommittén har i samarbete med Finansdepartementet sett över den associationsrättsliga lagstiftningen för bankaktiebolag och försäkringsbolag. Kommittén har sett över ledningsreglerna medan Finansdepartementet har sett över lagstiftningen i övriga delar. Departementet föreslår i en promemoria som läggs fram i samband med detta delbetänkande att aktiebolagslagen skall utgöra den associationsrättsliga grunden för bankaktiebolag och försäkringsbolag. I detta delbetänkande föreslår kommittén att aktiebolagslagens ledningsregler, med vissa undantag, skall gälla även för bankaktiebolag och försäkringsbolag. De särregler som är nödvändiga för bankaktiebolagen skall föras in i bankrörelselagen medan de för försäkringsbolagen nödvändiga reglerna får finnas kvar i försäkringsrörelselagen.

För bankaktiebolagens del innebär kommitténs förslag förändringar av framför allt principiell betydelse. De regler enligt vilka all beslutanderätt i ett bankaktiebolag grundar sig på delegation från styrelsen avskaffas och verkställande direktören får ställning som bolagsorgan med ett i lagen angivet ansvar för den löpande förvaltningen. I praktiken innebär detta inte så stora förändringar i förhållande till vad som tillämpas i de flesta banker. Kommitténs förslag sker mot bakgrund av dels regeringens förslag till nya ledningsregler för allmänna aktiebolag, dels kommitténs överväganden rörande nya rörelseregler för banker. Regeringen har föreslagit att nya ledningsregler införs i aktiebolagslagen som i stor utsträckning tillgodoser de krav på tydlig ansvarsfördelning och väl fungerande intern kontroll som bör uppställas för bankaktiebolag. Vidare överväger kommittén att i sitt huvudbetänkande föreslå att en rambestämmelse om riskhantering införs i bankrörelselagen. Mot bakgrund av de angivna förhållandena föreslår kommittén endast ett fåtal särregler för bankaktiebolagen. Till att börja med skall firman i bankaktiebolag tecknas av minst två personer i förening. Vidare skall för bankaktiebolag alltid gälla de strängare krav på ett bolagsorganisation som enligt aktiebolagslagens nuvarande lydelse gäller för större aktiebolag och som regeringen har föreslagit skall gälla för publika aktiebolag. Något undantag från kravet på att styrelsen skall bestå av minst tre ledamöter eller att det skall finnas en verkställande direktör finns således inte för bankaktiebolag. De särregler som kommittén föreslår i dessa hänseenden skulle inte vara nödvändiga om en regel infördes om att bankaktiebolag alltid skall registreras som publika aktiebolag. Kommittén förordar att en sådan regel införs men konstaterar att

den får konsekvenser som inte kan överblickas inom ramen för detta delbetänkande. Kommittén lämnar därför inte något förslag i detta hänseende. Vid den gemensamma remissbehandlingen och beredningen av delbetänkandet och departementets promemoria bör frågan dock bli föremål för överväganden.

För försäkringsbolagen innebär inte kommitténs förslag några principiella förändringar. Reglerna om ledning enligt försäkringsrörelselagen skiljer sig i mindre betydelsefulla hänseenden från ledningsreglerna i aktiebolagslagen. Flera av de avvikande reglerna i försäkringsrörelselagen har dessutom nyligen blivit föremål för översyn av Försäkringsutredningen. Dessa omständigheter har gjort att Banklagskommitténs översyn i viss utsträckning blivit begränsad. Kommittén ansluter sig i stor utsträckning till Försäkringsutredningens förslag. I avvaktan på beredningen av förslagen bör dock vissa bestämmelser i försäkringsrörelselagen behållas. Vissa särregler är dessutom nödvändiga för de ömsesidiga försäkringsbolagen vilka, även om de uppvisar många med försäkringsaktiebolagen gemensamma drag, inte är aktiebolag. Slutligen skall även för försäkringsbolag i huvudsak gälla de strängare krav på ett bolags ledningsorganisation som enligt den nuvarande lydelsen av aktiebolagslagen gäller för de större aktiebolagen och som regeringen har föreslagit skall gälla för publika aktiebolag.

Författningsförslag

1 Förslag till

Lag om ändring i bankrörelselagen (1987:617)

Härigenom föreskrivs i fråga om bankrörelselagen (1987:617) dels att 5 kap. 1, 3, 5 och 8 §§ skall ha följande lydelse, dels att det i lagen skall införas sju nya paragrafer, 1 kap. 26-32 §§, av följande lydelse.

1 kap.

26 § Ett bankaktiebolag skall ha en styrelse med minst tre ledamöter. Flertalet av ledamöterna skall vara personer som inte är anställda i banken eller i företag som ingår i samma koncern som banken.

27 § I ett bankaktiebolag skall styrelsen utse en verkställande direktör. Bolagets verkställande direktör får inte vara ordförande i styrelsen.

28 § Rätten att teckna ett bankaktiebolags firma får utövas endast av två eller flera personer i förening. Ingen annan inskränkning får registreras. Om verkställande direktörs firmateckningsrätt finns särskilda bestämmelser i 8 kap. 12 § aktiebolagslagen (1975:1385).

29 § En ställföreträdare för ett bankaktiebolag får inte följa en foreskrift av bolagsstämman eller något annat bolagsorgan som inte är gällande därför att den står i strid med denna lag.

30 § En rättshandling som en ställföreträdare som avses i 8 kap. 11 § aktiebolagslagen har företagit i strid med bestämmelserna enligt denna lag om bolagsorganens behörighet, gäller inte mot bolaget.

31 § Vad som i denna lag sägs om styrelseledamöter skall i tillämpliga delar gälla även suppleanter.

32 § Innan styrelseval förrättas i ett bankaktiebolag, skall bolagsstämmans ordförande inhämta uppgift om vilka uppdrag den som valet gäller innehar i andra företag. Uppgiften skall lämnas till bolagsstämman.

Nuvarande lydelse

Om en stiftare, huvudman, styrelseledamot eller delegat uppsåtligen eller av oaktsamhet skadar banken då han fullgör sitt uppdrag, skall han ersätta skadan. Detsamma gäller när skadan vållas en aktieägare, en medlem eller någon annan genom överträdelse av denna lag, lagen (1995:1559) om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag, *bankaktiebolagslagen* (1987:618), *sparbankslagen* (1987:619) eller lagen (1995:1570) om medlemsbanker eller bankens stadgar.

En aktieägare är skyldig att ersätta den skada som han genom att medverka till överträdelse av denna lag, lagen (1995:1559) om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag, *bankaktiebolagslagen* (1987:618) eller bolagsordningen uppsåtligen eller av grov oaktsamhet tillfogar bankaktiebolaget, en aktieägare eller någon annan.

En medlem i en medlemsbank eller en röstberättigad som inte är medlem är skyldig att ersätta den skada som han genom att medverka till överträdelse av denna lag, lagen (1995:1559) om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag, lagen (1995:1570) om medlemsbanker eller stadgarna uppsåtligen eller av grov oaktsamhet tillfogar medlemsbanken, en medlem eller någon annan.

¹ Senaste lydelse 1995:1572.

² Senaste lydelse 1995:1572.

*Föreslagen lydelse***5 kap.**1 §¹

Om en stiftare, huvudman, styrelseledamot, *verkställande direktör i bankaktiebolag* eller delegat uppsåtligen eller av oaktsamhet skadar banken då han fullgör sitt uppdrag, skall han ersätta skadan. Detsamma gäller när skadan vållas en aktieägare, en medlem eller någon annan genom överträdelse av denna lag, lagen (1995:1559) om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag, *aktiebolagslagen* (1975:1385) *sparbankslagen* (1987:619) eller lagen (1995:1570) om medlemsbanker eller bankens stadgar.

3 §²

En aktieägare är skyldig att ersätta den skada som han genom att medverka till överträdelse av denna lag, lagen (1995:1559) om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag, *aktiebolagslagen* (1975:1385) eller bolagsordningen uppsåtligen eller av grov oaktsamhet tillfogar bankaktiebolaget, en aktieägare eller någon annan.

5 §

Talan om skadestånd till ett bankaktiebolag enligt 1-3 §§ kan väckas, om vid en bolagsstämma majoriteten eller en minoritet bestående av ägare till minst en tiondel av samtliga aktier har biträtt ett förslag om att väcka skadeståndstalan eller *har röstat mot ett förslag om att bevilja någon styrelseledamot ansvarsfrihet*. En uppgörelse om skadeståndsskyldigheten kan träffas endast av bolagsstämman och bara under förutsättning att inte ägare till en tiondel av samtliga aktier röstar mot förslaget till uppgörelse. Om en aktieägare för skadeståndstalan för bolagets räkning, kan någon uppgörelse inte träffas utan hans samtycke. *Talan mot en delegat om skadestånd till bolaget får utan hinder av vad nu sagts väckas av styrelsen.*

Talan om skadestånd till bolaget får föras av ägare till minst en tiondel av samtliga aktier. Om någon aktieägare sedan talan väckts avstår från talan, kan likväl de övriga fullfölja denna. Den som har väckt talan svarar för rättegångskostnaderna men har rätt till ersättning av bolaget för den kostnad som täcks av vad som kommit bolaget till godo genom rättegången.

Talan om skadestånd till ett bankaktiebolag enligt 1-3 §§ kan väckas, om vid en bolagsstämma majoriteten eller en minoritet bestående av ägare till minst en tiondel av samtliga aktier har biträtt ett förslag om att väcka skadeståndstalan eller, *såvitt gäller styrelseledamot eller verkställande direktör, röstat mot förslag om ansvarsfrihet*. En uppgörelse om skadeståndsskyldigheten kan träffas endast av bolagsstämman och bara under förutsättning att inte ägare till en tiondel av samtliga aktier röstar mot förslaget till uppgörelse. Om en aktieägare för skadeståndstalan för bolagets räkning, kan någon uppgörelse inte träffas utan hans samtycke.

Talan för bolagets räkning mot en styrelseledamot om skadestånd på grund av ett beslut eller en åtgärd under ett räkenskapsår skall väckas senast ett år från det att årsredovisningen och revisionsberättelsen för räkenskapsåret lades fram på bolagsstämma.

Talan för bolagets räkning mot en styrelseledamot *och verkställande direktör* om skadestånd på grund av ett beslut eller en åtgärd under ett räkenskapsår skall väckas senast ett år från det att årsredovisningen och revisionsberättelsen för räkenskapsåret lades fram på bolagsstämma.

Har ett beslut fattats om att bevilja ansvarsfrihet eller att inte föra skadeståndstalan utan att ägare till minst det antal aktier som anges i första stycket röstat mot beslutet eller har tiden för talan försuttits enligt tredje stycket, kan trots detta talan enligt första eller andra stycket väckas, om det i årsredovisningen eller i revisionsberättelsen eller på något annat sätt till bolagsstämman inte har lämnats i väsentliga hänseenden riktiga och fullständiga uppgifter om det beslut eller den åtgärd som som ligger till grund för talan.

Skadeståndstalan som grundas på brott kan alltid föras av styrelsen.

8 §³

Sådan talan för en banks räkning enligt 1-3 §§ som inte grundas på brott kan ej väckas mot

1. styrelseledamot sedan tre år förflutit från utgången av det räkenskapsår då det beslut eller den åtgärd, som ligger till grund för talan, fattades eller vidtogs,

2. delegat sedan ett år förflutit från det att årsredovisningen och revisionsberättelsen för det räkenskapsåret varunder den ansvarsgrundande åtgärden vidtogs framlades på stämman,

3. revisor sedan tre år förflutit från det att revisionsberättelsen lades fram på stämman eller yttrande som avges i denna lag avgavs,

4. stiftare sedan tre år förflutit från det beslutet om bankens bildande fattades på den konstituerande stämman, samt

Sådan talan för en banks räkning enligt 1-3 §§ som inte grundas på brott kan ej väckas mot

1. styrelseledamot *eller verkställande direktör i bankaktiebolag* sedan tre år förflutit från utgången av det räkenskapsår då det beslut eller den åtgärd, som ligger till grund för talan, fattades eller vidtogs,

³ Senaste lydelse 1995:1572.

5. aktieägare, huvudman eller medlem i medlemsbank eller röstberättigad, som inte är medlem, sedan två år förflutit från det beslut eller den åtgärd som ligger till grund för talan.

Försätts banken i konkurs på en ansökan som gjorts innan den tid som anges i första stycket har gått ut, kan konkursboet föra talan enligt 1-3 §§ trots att frihet från skadeståndsansvar har inträtt enligt 5-7 §§. Efter utgången av den nämnda tiden kan en sådan talan dock inte väckas senare än sex månader från edgångssammanträdet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1999.

2 Förslag till Lag om ändring i försäkringsrörelselagen (1982:713)

Härigenom föreskrivs att 8 kap. försäkringsrörelselagen (1982:713) skall ha följande lydelse.

8 kap.

1 § Ett försäkringsbolag skall ha en styrelse med minst tre ledamöter.

2 § I försäkringsaktiebolag som inte uteslutande driver återförsäkring, skall minst en av styrelseledamöterna utses med uppgift att särskilt vaka över att försäkringstagarnas intresse beaktas. Sådan styrelseledamot får inte vara aktieägare eller befattningshavare i bolaget. Styrelseledamoten skall enligt bestämmelse, som skall vara intagen i bolagsordningen, utses av försäkringstagarna eller av någon intressegrupp som har anknytning till dem eller förordnas av regeringen eller av myndighet som regeringen bestämmer.

3 § I ett ömsesidigt försäkringsbolag skall rätten förordna ersättare för styrelseledamot som avses i 8 kap. 2 § tredje stycket aktiebolagslagen (1975:1385) på ansökan även av delägare, delegerad eller garant.

4 § I ett försäkringsbolag skall styrelsen utse en verkställande direktör. Bolagets verkställande direktör får inte vara ordförande i styrelsen.

5 § I ett ömsesidigt försäkringsbolag skall styrelseledamöterna och verkställande direktören senast när de tillträder sin befattning, för införande i aktieboken anmäla sitt innehav av aktier i bolag inom koncern där det ömsesidiga bolaget ingår. Förändringar i aktieinnehavet skall anmälas inom en månad.

Första stycket gäller inte i den mån anmälningsskyldighet föreligger enligt insiderlagen (1990:1342).

6 § Styrelsen i ett försäkringsbolag skall fastställa sådana riktlinjer som anges i 7 kap. 10 g § och se till att de följs. Styrelsen skall fortlöpande pröva om riktlinjerna behöver ändras.

7 § Styrelsen ansvarar för att uppgifter enligt 7 kap. 9 § fjärde stycket lämnas och att informationsskyldigheten enligt 7 kap. 10 g § andra stycket fullgörs.

8 § Beslut om antagande och ändring av grunder fattas av styrelsen.

9 § I ett ömsesidigt försäkringsbolag får styrelsen eller någon annan ställföreträdare för bolaget inte företa rättshandlingar eller andra åtgärder som är ägnade att bereda otillbörliga fördelar åt garanter eller andra till nackdel för bolaget eller andra garanter.

10 § En ställföreträdare för ett försäkringsbolag får inte följa en föreskrift av bolagsstämman eller något annat bolagsorgan som inte är gällande därför att den står i strid med denna lag.

11 § En rättshandling som en ställföreträdare som avses i 8 kap. 11 § aktiebolagslagen har företagit i strid med bestämmelserna enligt denna lag om bolagsorganens behörighet, gäller inte mot bolaget.

12 § I försäkringsbolag som meddelar livförsäkring skall de försäkringstekniska utredningarna och beräkningarna utföras under överinseende av en aktuarie.

Regeringen eller, efter dess bemyndigande Finansinspektionen, meddelar föreskrifter om villkoren för behörighet att tjänstgöra som aktuarie. Inspektionen kan i särskilt fall medge undantag från dessa villkor.

Styrelsen eller verkställande direktör skall, när en aktuarie antagits eller frånträtt sin befattning, genast anmäla detta för registrering. Sådan anmälan kan också göras av aktuarien.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1999.

3 Förslag till Lag om ändring i lagen (1987:1245) om styrelserepresentation för de privatanställda

Härigenom föreskrivs att 13 § lagen (1987:1245) om styrelserepresentation för de privatanställda skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

13 §⁴

En av arbetstagarrepresentanterna får närvara och delta i överläggningarna när ett ärende, som senare skall avgöras av styrelsen, förbereds av därtill särskilt utsedda styrelseledamöter eller befattningshavare i företaget.

Om ett beslut *enligt 7 kap. 6 § andra stycket bankaktiebolagslagen (1987:618)*, 3 kap. 6 § sparbankslagen (1987:619) eller 6 kap. 6 § andra stycket lagen (1995:1570) om medlemsbanker innebär att ett uppdrag ges åt en regionstyrelse eller ett motsvarande organ i en region, har de anställda inom regionen rätt att bestämma att en representant för dem och en suppleant skall omfattas av uppdraget. En sådan representant har motsvarande rätt som avses i första stycket.

Om ett beslut enligt 3 kap. 6 § sparbankslagen eller 6 kap. 6 § andra stycket lagen (1995:1570) om medlemsbanker innebär att ett uppdrag ges åt en regionstyrelse eller ett motsvarande organ i en region, har de anställda inom regionen rätt att bestämma att en representant för dem och en suppleant skall omfattas av uppdraget. En sådan representant har motsvarande rätt som avses i första stycket.

Om ett bankaktiebolag har inrättat en regionstyrelse eller motsvarande organ i en region, har de anställda inom regionen rätt att bestämma att en representant för dem och en suppleant skall ha motsvarande rätt som avses i första stycket.

Om arbetstagarorganisationerna inte enas om annat, utses den representant som avses i

Om arbetstagarorganisationerna inte enas om annat, utses den representant som avses i

---

⁴ Senaste lydelse 1995:1585.

första och andra styckena av den organisation som företräder det största antalet kollektivavtalsbundna arbetstagare vid företaget eller, i fråga om moderföretag, inom koncernen.

första-tredje styckena av den organisation som företräder det största antalet kollektivavtalsbundna arbetstagare vid företaget eller, i fråga om moderföretag, inom koncernen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1999.

1 Inledning

Banklagskommittén (Fi 1995:09) började sitt arbete i juni 1995. I december samma år avlämnades delbetänkandet Rapporteringsskyldighet för revisorer i finansiella företag (SOU 1995:106).

Enligt direktiven (Dir 1995:86, se bilaga 2) har kommittén i uppdrag att utreda behovet av ändringar i det regelverk som styr framför allt bankers och andra kreditinstituts verksamhet men även verksamheten i andra institut på det finansiella området, t.ex. värdepappersbolag och försäkringsbolag. I uppdraget ingår också nu aktuella frågor om ledning, delegering och intern kontroll inom de angivna instituten.

Delvis olika associationsrättsliga regler gäller för de aktiebolag som är verksamma inom det finansiella området. Kreditmarknadsbolagen och värdepappersbolagen regleras av aktiebolagslagen med undantag för några särregler. Bankaktiebolagen och försäkringsbolagen lyder däremot under särskilda associationsrättsliga regelverk. För bankaktiebolagen gäller bankaktiebolagslagen som till stora delar överensstämmer med aktiebolagslagen. De associationsrättsliga reglerna för såväl försäkringsaktiebolag som ömsesidiga försäkringsbolag finns intagna i försäkringsrörelselagen som också innehåller andra regler för försäkringsbolag.

Direktiven anger att kommittén bl.a. har att överväga om det är motiverat att även fortsättningsvis ha andra regler i nu aktuella avseenden för bankaktiebolag och försäkringsbolag än för allmänna aktiebolag. Formulerat på ett annat sätt är kommitténs uppdrag att överväga huruvida de allmänna aktiebolagsrättsliga reglerna är tillfyllest bl.a. med hänsyn till de särskilda skyddsintressen som föreligger beträffande dessa institutstyper.

Inom Finansdepartementet bedrivs ett arbete som syftar till att så långt möjligt avskaffa särreglerna i bankaktiebolagslagen och de associationsrättsliga särreglerna i försäkringsrörelselagen. Finansdepartementet har uttryckt önskemål om att kommitténs arbete med att se över reglerna om ledning, delegering och intern kontroll för banker och försäkringsbolag samordnas med departementets arbete och att resultaten presenteras i anslutning till varandra. Finansdepartementet avser att presentera sitt arbete i en promemoria som skall sändas ut på remiss i mitten av februari. I promemorian föreslås att bankaktiebolagslagen skall upphävas och att de associationsrättsliga bestämmelserna i stort sett skall utmönstras ur försäkringsrörelselagen. Aktiebolagslagen skall därmed gälla även för bankaktiebolagen och försäkringsbolagen. I

promemorian föreslås vidare att de särregler som alltså är nödvändiga för bankaktiebolagen skall föras över till bankrörelselagen medan de för försäkringsbolagen nödvändiga reglerna skall kvarstå i försäkringsrörelselagen.

Samordningen har lett till att kommittén har haft begränsad tid till förfogande för sitt arbete med dessa frågor. Eftersom en översyn av reglerna för sparbanker, medlemsbanker och kreditmarknadsföreningar föranleder delvis andra överväganden och eftersom en översyn av reglerna för dessa institut inte är påkallad av samordningen med departementet har kommittén valt att i det här betänkandet endast behandla bankaktiebolag och försäkringsbolag.

Aktiebolagskommittén har föreslagit att nya ledningsregler förs in i aktiebolagslagen.⁵ Efter beredning inom Justitiedepartementet har regeringen lämnat förslag i samma frågor i en lagrådsremiss.⁶ Förslagen tydliggör styrelsens ansvar för en klar ansvarsfördelning och en väl fungerande intern kontroll i allmänna aktiebolag. Försäkringsutredningen har genomfört en översyn av försäkringslagstiftningen.⁷ Översynen innefattar flera regler som är av betydelse i detta sammanhang. Försäkringsutredningens förslag bereds för närvarande inom Finansdepartementet.

Gemenskapsrätten har stor betydelse för regelverken som styr verksamheten för banker, försäkringsbolag och övriga institut inom den finansiella sektorn. Endast i begränsad utsträckning berör gemenskapsrätten emellertid frågor om ledning och beslutsfattande inom instituten. Det finns inte några gemenskapsrättsliga regler som utgör ett hinder mot en tillämpning av aktiebolagslagens ledningsregler för bankaktiebolag och försäkringsbolag.

---

⁵ Aktiebolagets organisation, SOU 1995:44.

⁶ Lagrådsremiss den 22 januari 1998, Aktiebolagets organisation, härefter oftast benämnd lagrådsremissen.

⁷ Försäkringsrörelse i förändring 3, SOU 1995:87.

2 Utgångspunkter

Enligt kommitténs mening talar starka skäl för att låta aktiebolagslagen utgöra den associationsrättsliga grunden för samtliga aktiebolag inom den finansiella sektorn. Den nuvarande ordningen medför att lagstiftningen riskerar att bli svåröverskådlig. Detta i sin tur medför risker för rättsosäkerhet och onödiga kostnader för företagen, deras kunder och allmänheten. Det försvårar arbetet hos t.ex. myndigheter, revisorer och andra som skall tillämpa lagstiftningen. Det är också en fråga om rätts-säkerhet för t.ex. anställda, styrelseledamöter och motparter. Även lagstiftningsarbetet påverkas. Översyn och ändringar blir mer omfattande och betungande om reglerna finns i flera lagar med olika reglering. Det är angeläget att skillnader som uppkommit mellan de olika lagarna och som i dag saknar bärande motiv rensas ut.

Trots att det finns obestridda fördelar med ett enhetligt regelverk, finns det på bank- och försäkringsområdet vissa särskilda skyddsintressen som kan motivera från aktiebolagslagen avvikande bestämmelser. Detta gäller särskilt för bankerna. Bankerna har en avgörande betydelse för stabiliteten i det finansiella systemet. Störningar i systemet kan få allvarliga konsekvenser för hela samhällsekonomin. Med hänsyn till bankernas väsentliga roll i samhällsekonomin är också konsument-skyddsintresset starkt i banker. För försäkringsbolagen är det framför allt intresset av ett väl fungerande konsumentskydd som kan motivera från aktiebolagslagen avvikande bestämmelser.

Skyddsintressena tillgodoses främst genom utformningen av vad som brukar kallas rörelse regler. När det gäller frågor om ledning, delegering och intern kontroll har dock även de associationsrättsliga reglerna betydelse för att skyddsintressena tillgodoses.

Vid en anpassning av de associationsrättsliga bestämmelserna för bankaktiebolag och försäkringsbolag till aktiebolagslagen måste en avvägning ske mellan skyddsintressena och intresset av ett enhetligt och överskådligt regelverk. Enligt kommitténs mening bör avvägningen göras så att starka skäl krävs för att från aktiebolagslagen avvikande regler skall gälla för bankaktiebolag och försäkringsbolag. För det fall särregler bedöms erforderliga så skall de på banksidan föras in i bank-rörelselagen och på försäkringssidan behållas i försäkringsrörelselagen.

Kommitténs arbete har hittills till betydande del bestått i att identifiera de skyddsintressen som finns på bankområdet och även i att utarbeta förslag till rörelse regler för bankerna som tillgodoser dessa skyddsintressen. Även om detta arbete ännu inte redovisats offentligt så

ligger det i hög grad till grund för övervägandena i det här betänkandet. Det gäller i synnerhet kommitténs överväganden rörande särskilda regler med krav på riskhanteringen i banker. En följd av sådana regler är ett krav på bankerna att utarbeta interna instruktioner i syfte att styra beslutsfattande och intern kontroll. Det är kommitténs uppfattning att det förslag till rörelse regler i en ny bankrörelselag som kommittén arbetar med väsentligt kommer att stärka skyddet på det finansiella området. Genom att förslagen till nya ledningsregler för allmänna aktiebolag samtidigt stärker regleringen av ledning, delegering och intern kontroll i allmänna aktiebolag blir behovet av särskilda associationsrättsliga regler för banker mindre.

Kommitténs förslag i det här betänkandet bygger till stor del på förutsättningen att kommitténs förslag i övrigt kommer att genomföras och att även förslagen till ändringar i aktiebolagslagen genomförs. Under dessa förutsättningar innebär den föreslagna ordningen en förstärkning av lagregleringen av ledning, delegering och intern kontroll i banker.

När det gäller försäkringsområdet har kommittén enligt direktiven att utgå från Försäkringsutredningens uppfattningar i den grundläggande synen på regleringen av försäkringsrörelse. Flera av de nu aktuella reglerna har nyligen varit föremål för översyn av Försäkringsutredningen. Eftersom kommitténs översyn av reglerna om ledning, delegering och intern kontroll inte ger samma helhetssyn på försäkringsfrågorna som Försäkringsutredningen redovisat är utrymmet för att föreslå några stora förändringar i förhållande till deras förslag begränsat. Det är emellertid kommitténs mening att Försäkringsutredningens förslag ger bättre förutsättningar för en ändamålsenlig ledning, delegering och intern kontroll i försäkringsbolag än nuvarande reglering. Även på försäkringsområdet innebär ett genomförande av förslagen till nya ledningsregler för allmänna aktiebolag en förbättring av regelverket jämfört med nuvarande reglering.

3 Bankaktiebolag

3.1 Inledning

Det finns betydande skillnader mellan bankaktiebolagslagens ledningsregler och motsvarande regler i aktiebolagslagen. I bankaktiebolag är styrelsen det enda ledningsorganet. Alla de beslutsbefogenheter som verkställande direktören och övriga befattningshavare utövar grundar sig därför på delegation från styrelsen. Enligt aktiebolagslagen är både styrelsen och verkställande direktören ledningsorgan med i lagen angivna ansvarsområden. Skillnaderna mellan regelverken är i betydande utsträckning historiskt motiverade. En kortare redogörelse för tillkomsten och utvecklingen av reglerna om delegation i banklagstiftningen och den parallella utvecklingen av aktiebolagslagstiftningen är därför motiverad. Eftersom skillnaderna mellan bankaktiebolagslagen och aktiebolagslagen är av principiell karaktär är det vidare motiverat att lägga en analys av konsekvenserna av att avskaffa delegationsreglerna till grund för kommitténs bedömning. Övriga för bankaktiebolagen avvikande bestämmelser föranleder däremot mindre omfattande överväganden.

3.2 Reglerna om beslutsdelegation

3.2.1 Reglernas tillkomst och utveckling

Äldre banklagstiftning

Reglerna om ledning och beslutsfattande enligt de banklagar som gällde i början av 1900-talet⁸ överensstämde i huvudsak med motsvarande regler i då gällande aktiebolagslagar. Enligt de ifrågavarande lagarna var styrelsen det enda ledningsorganet. I den traditionella aktiebolagsrätten utgick man nämligen från föreställningen att ledningen av företaget är ett enhetligt uppgiftskomplex. Enligt en sådan uppfattning organiseras befogenhetsfördelningen mellan beslutande och verkstäl-

---

⁸ 1886 års bankaktiebolagslag, 1903 års lag om solidariska bankaktiebolag, 1903 års lag om bankaktiebolag och 1911 års bankrörelselag.

lande organ genom delegation.⁹ Vare sig i de ovan angivna banklagarna eller i aktiebolagslagarna fanns emellertid några uttryckliga bestämmelser om delegation av beslutanderätt från styrelsen. Däremot fanns bestämmelser enligt vilka styrelsen kunde delegera rätten att företräda banken utåt - eller med andra ord teckna dess firma - till personer utanför styrelsen.

Regler om beslutsdelegation införs

Det var 1924 års bankkommitté som föreslog att vissa regler om beslutsdelegation skulle föras in i 1911 års bankrörelselag.¹⁰ Av bankkommitténs betänkande framgår att kommittén övervägde möjligheten att lagfästa den redan då i banker allmänt förekommande uppdelningen av ledningsfunktionen mellan två organ, en styrelse och en direktion. En sådan uppdelning genom vilken de olika bolagsorganen fick sitt bestämda kompetensområde var enligt kommittén ägnad "att till gagn för bankens sunda ledning skärpa ansvarskänslan hos de beslutande". Vid en samlad bedömning fann bankkommittén dock inte tillräckliga skäl att ändra på "de allmänna grundsatser [...] som innebära att styrelsen i dess helhet är bankens verkställande organ [...] men att å andra sidan styrelsen skall äga befogenhet att åt en eller flera av styrelsens ledamöter eller utanför styrelsen stående personer delegera viss beslutanderätt."

Bankkommittén fann emellertid att formerna för delegation av beslutanderätt borde regleras uttryckligen i bankrörelselagen för att råda bot på vissa missförhållanden. Det hade, enligt bankkommittén bl.a. uppmärksammats att mycket stora engagemang hade ingåtts eller andra viktiga avgöranden träffats utan att styrelsen fått vetskap därom förrän efteråt. Vidare hade det, enligt kommittén, när det gällt att klargöra ansvaret för åtgärder som vidtagits av verkställande direktören eller annan direktör understundom visat sig råda oklarheter om gränserna för vederbörandes befogenhet. Mot bakgrund av de angivna förhållandena föreslog bankkommittén dels att vissa särskilt viktiga angelägenheter inte fick bli föremål för delegation, dels att styrelsen, om den önskade delegera förvaltningsuppgifter, i en instruktion skulle meddela föreskrifter om de befogenheter som följde med uppdraget.

Bankkommitténs förslag ledde inte omedelbart till ny lagstiftning. Efter Kreugerkraschen år 1932 tillsattes emellertid ett antal banksakkunniga för att utreda behovet av ny lagstiftning på bankområdet. De

---

⁹ Rolf Dotevall, Skadeståndsansvar för styrelseledamot och verkställande direktör, 1989, s. 170.

¹⁰ SOU 1927:11 s. 122 ff.

banksakkunniga lämnade samma år ett betänkande som i de aktuella hänseendena väsentligen överensstämde med bankkommitténs förslag.¹¹ Det följande året infördes de av bankkommittén och de banksakkunniga föreslagna reglerna i 1911 års bankrörelselag.¹²

Den efterföljande utvecklingen

En allmän översyn av aktiebolagslagstiftningen inleddes i mitten av 1930-talet i samarbete med övriga nordiska länder. Översynen ledde fram till 1944 års aktiebolagslag, vilken trädde ikraft den 1 januari 1948. Reglerna om ledning av aktiebolag fick genom aktiebolagslagen en principiellt ny utformning. I aktiebolag med minst tre styrelseledamöter skulle det finnas två ledningsorgan, en styrelse och en verkställande direktör. Enligt aktiebolagslagen skulle verkställande direktören sköta den löpande förvaltningen av aktiebolaget medan styrelsen skulle avgöra angelägenheter av osedvanlig beskaffenhet eller stor betydelse. Uppdelningen av ledningsfunktionen i aktiebolag mellan två organ innebar en anpassning till de faktiska förhållandena i bolagen. Genom uppdelningen av ledningsfunktionen uppstod den principiella skillnad i förhållande till bankaktiebolag som alltså består.

Införandet av 1944 års aktiebolagslag föranledde ånyo en översyn av banklagstiftningen. Avsikten med översynen var bl.a. att avgöra i vilken utsträckning reglerna i bankrörelselagen kunde anpassas till bestämmelserna i den nya aktiebolagslagen. Översynen resulterade i 1955 års bankrörelselag.¹³ Genom den nya lagen skedde en viss anpassning till ledningsreglerna i aktiebolagslagen. I den nya lagen föreskrevs bl.a. att styrelsen alltid skulle utse en verkställande direktör. I huvudsak innebar lagen emellertid en utveckling av de för bankaktiebolagen gällande reglerna om ledning och beslutsdelegation. Till skillnad från vad som gällde enligt aktiebolagslagen skulle verkställande direktören inte utgöra ett bolagsorgan med i lagen angivna befogenheter utan endast handha förvaltningsuppgifter på grund av delegation från styrelsen. Verkställande direktören skulle alltid utses inom styrelsen och om det behövdes kunde dessutom flera verkställande direktörer utses. I den nya lagen infördes vidare en uttrycklig bestämmelse om styrelsens möjlighet att delegera förvaltningsuppgifter till verkställande direktören eller annan.¹⁴ Dessförinnan hade endast begränsningarna av och formerna för delegationsrätten kommit till uttryck i lagtexten. Slutligen

---

¹¹ SOU 1932:30 s. 70 ff.

¹² Lag den 2 juni 1933.

¹³ SOU 1952:2, prop. 1955:3, NJA II 1955 ss. 1-144.

¹⁴ Westerlind, Banklagen av den 31 mars 1955 med kommentar, 1958, s. 256 ff.

infördes en bestämmelse i lagen enligt vilken den som erhållit uppdrag av styrelsen att handha viss förvaltningsuppgift, den s.k. delegaten, inom ramen för sitt uppdrag kunde bli skadeståndsskyldig under samma förutsättningar som en styrelseledamot.

En ny översyn av aktiebolagslagstiftningen i slutet av 1960-talet och början av 1970-talet resulterade i den ännu gällande aktiebolagslagen från 1975. Den nya lagen innebar inte några genomgripande förändringar av ledningsreglerna. Reglerna om styrelsens och verkställande direktörens befogenheter och skyldigheter blev mer kortfattade än i 1944 års aktiebolagslag. Av förarbetena framgår emellertid att någon förändring i sak inte avsågs.¹⁵

Med anledning av den nya aktiebolagslagen påbörjades under andra hälften av 1970-talet en översyn av banklagstiftningen. Översynen resulterade i nya banklagar som trädde i kraft den 1 januari 1988. I den nya bankrörelselagen infördes bl.a. bestämmelser som var gemensamma för de olika bankinstituten. De associationsrättsliga reglerna för bankaktiebolagen fördes över till en ny bankaktiebolagslag. Den nya bankaktiebolagslagen innebar endast smärre förändringar av reglerna om ledning och beslutsdelegation, vilka ansågs motiverade av hänsyn till intresset av en god intern kontroll i bankaktiebolag.¹⁶ Den viktigaste förändringen var att den tidigare uppräkningsordningen av särskilt viktiga ärenden som inte fick bli föremål för delegation ersattes av en generell regel enligt vilken styrelsen inte får delegera ärenden av principiell beskaffenhet eller i övrigt av större vikt. Vidare kom begreppet delegat till direkt uttryck i lagtexten.

3.2.2 Gällande rätt

Av redogörelsen i det föregående avsnittet framgår att reglerna om beslutsdelegation i bankaktiebolagslagen och aktiebolagslagen skiljer sig i två viktiga avseenden. I bankaktiebolag är styrelsen det enda ledningsorganet, medan i allmänna aktiebolag både styrelsen och verkställande direktören är ledningsorgan med i lagen angivna ansvarsområden. Samtidigt har styrelsen i ett bankaktiebolag lagstöd för att delegera vissa beslut till verkställande direktören eller annan. Aktiebolagslagen innehåller inte några uttryckliga bestämmelser om delegation av förvaltningsuppgifter från styrelsen eller verkställande direktören. Därmed är det inte sagt att det inte skulle vara tillåtet med delegation och av naturliga skäl är det vanligt förekommande i större aktiebolag att sty-

---

¹⁵ Prop. 1975:103 s. 367 ff.

¹⁶ SOU 1984:27 s. 217 ff.

relsen eller verkställande direktören delegerar förvaltningsuppgifter till andra. En väsentlig skillnad är dock att styrelsen i ett bankaktiebolag kan delegera med ett i lagen angivet skadeståndsansvar för uppdragstagaren. Uppdragstagaren – i lagen benämnd delegat – har inom ramen för sitt uppdrag samma skadeståndsskyldighet som gäller för styrelseledamot. Innan konsekvenserna av att avskaffa delegationsreglerna diskuteras är det lämpligt att kort redovisa de nu gällande bestämmelserna om delegation i bankaktiebolagslagen. Mot bakgrund av kommitténs uppdrag finns det också skäl att därefter kort redovisa vad som gäller i motsvarande hänseende enligt aktiebolagslagen och regeringens förslag till nya ledningsregler.

Enligt bankaktiebolagslagen svarar styrelsen ensam för förvaltningen av ett bankaktiebolags angelägenheter. Styrelsen kan emellertid delegera förvaltningsuppgifter till verkställande direktören eller annan (7 kap. 6 § bankaktiebolagslagen). Uppdragstagaren är i lagen benämnd delegat. Det bör anmärkas att flera verkställande direktörer kan utses. Delegation får även ske till särskilda ledningsorgan för visst område (regionstyrelse) eller för ett eller flera bankkontor (kontorsstyrelse). Styrelsen skall i en instruktion, som fastställs för ett år i sänder, meddela föreskrifter om de befogenheter som skall tillkomma verkställande direktören och andra delegater. Om uppdraget avser kreditgivning skall även grunderna för kreditgivningen fastställas. En avskrift av instruktionen skall sändas till Finansinspektionen. Delegater kan enligt 5 kap. bankrörelselagen bli skadeståndsskyldiga gentemot bankaktiebolaget eller tredje man under samma förutsättningar som styrelseledamöterna.

Beslutanderätten i vissa angelägenheter får inte bli föremål för delegation (7 kap. 7 § bankaktiebolagslagen). Styrelsen får inte delegera ärenden som är av principiell beskaffenhet eller större vikt. Styrelsen får inte heller delegera frågor om beviljande av kredit till styrelseledamöter, högre befattningshavare i banken, större aktieägare eller vissa andra fysiska och juridiska personer. Vidare får delegation av frågor om beviljande av kredit till övriga anställda i banken ske endast enligt föreskrifter som Finansinspektionen meddelar.

Enligt aktiebolagslagen svarar styrelsen och verkställande direktören gemensamt för bolagets förvaltning. Verkställande direktören handhar den löpande förvaltningen (8 kap. 6 § aktiebolagslagen). Med detta uttryck avses alla åtgärder som inte med hänsyn till omfattningen och arten av bolagets verksamhet är av osedvanlig beskaffenhet eller av stor betydelse. Sistnämnda åtgärder skall beslutas av styrelsen. Om styrelsens beslut inte kan avvaktas utan väsentlig olägenhet för bolaget får emellertid verkställande direktören även besluta i dessa frågor. I sådant fall skall styrelsen så snart som möjligt underrättas om åtgärden.

Regeringen har i en lagrådsremiss föreslagit att ledningsreglerna i aktiebolagslagen skall kompletteras med ytterligare bestämmelser som är avsedda att åstadkomma en tydligare ansvarsfördelning i aktiebolag, vilket kan vara av betydelse vid delegation av förvaltningsuppgifter. De föreslagna reglerna innebär inte någon grundläggande förändring av ledningsreglerna i aktiebolagslagen utan har snarare karaktären av förtydliganden av ledningsorganens – och i synnerhet styrelsens – skyldigheter. Till att börja med har föreslagits att styrelsen i instruktioner skall bestämma arbetsfördelningen mellan styrelsen, å ena sidan, och verkställande direktören och andra organ som styrelsen inrättar, å andra sidan. Enligt förslaget skall vidare styrelsen årligen fastställa en arbetsordning för sitt arbete av vilken bl.a. arbetsfördelningen mellan ledamöterna skall framgå. En bestämmelse skall dessutom införas enligt vilken styrelsens ordförande skall leda styrelsens arbete och bevaka att styrelsen fullgör de ovannämnda uppgifterna.¹⁷

3.2.3 Konsekvenser av att avskaffa reglerna om beslutsdelegation

3.2.3.1 Beslutsfattande och delegationsmöjligheter

Inledning

I bankaktiebolagslagen finns uttryckliga regler om styrelsens rätt att delegera förvaltningsuppgifter och ramarna för delegationsmöjligheterna m.m. I aktiebolagslagen finns däremot inte några uttryckliga bestämmelser om delegation. Frågan är vilka konsekvenser för beslutsfattande och delegationsmöjligheter som ett avskaffande av de särskilda reglerna om beslutsdelegation i bankaktiebolagslagen och en anpassning till de regler som gäller för aktiebolag i allmänhet kan få för bankaktiebolag. Av särskilt intresse är härvid konsekvenserna av att verkställande direktörens ställning blir starkare och att de uttryckliga begränsningarna av delegationsmöjligheterna avskaffas.

Verkställande direktörens ställning

Den viktigaste skillnaden mellan bankaktiebolagslagens och aktiebolagslagens regler om ledning är att verkställande direktören enligt aktie-

---

¹⁷ Lagrådsremissen, 8 kap. 3, 5 och 14 §§, ss. 12 och 14.

bolagslagen är ett bolagsorgan med vissa angivna befogenheter medan så inte är fallet enligt bankaktiebolagslagen. Styrelsen i bankaktiebolag svarar för bolagets organisation och har möjlighet att bestämma hur ansvarsfördelningen och beslutanderätten skall fördelas mellan styrelsen, verkställande direktören, andra ledningsorgan och befattningshavare.

Styrelsen är enligt aktiebolagslagen överordnad verkställande direktören och kan välja att besluta i verkställande direktörens ställe eller meddela verkställande direktören anvisningar och föreskrifter som denne är skyldig att följa. Styrelsens rätt att ingripa i den löpande förvaltningen är emellertid inte obegränsad. Av förarbetena till 1944 års aktiebolagslag framgår att "det uppenbarligen skulle strida mot lagstiftningens grunder att såsom verkställande direktör behålla en person, vars legala förvaltningsrätt av styrelsen underkastas så väsentliga begränsningar, att han i realiteten ej längre kan anses äga ställning av verkställande direktör."¹⁸

En viktig fråga är om styrelsen i allmänna aktiebolag även kan bestämma att förvaltningsuppgifter, hänförliga till den löpande förvaltningen skall avgöras av någon annan befattningshavare än verkställande direktören eller av kollektiva organ i vilka verkställande direktören ingår som en av flera ledamöter. Något klart svar på denna fråga står inte att finna. Enligt kommitténs uppfattning gör sig samma principiella synpunkter gällande som i fråga om styrelsens rätt att besluta i verkställande direktörens ställe. Styrelsen torde således ha möjligheter att förordna att vissa frågor som hör till den löpande förvaltningen skall avgöras av annan befattningshavare än verkställande direktören eller av ett kollektivt organ i vilket verkställande direktören ingår.¹⁹ Var gränsen går för styrelsens möjligheter att bestämma en arbetsfördelning av angivet slag är, som nämnts, svårt att säga. Det är emellertid klart att verkställande direktören alltid skall ha kvar huvudansvaret för den löpande förvaltningen.

Med hänsyn till styrelsens ställning enligt bankaktiebolagslagen finns inte någon gräns för styrelsens möjligheter att ingripa i den löpande förvaltningen av ett bankaktiebolag. Styrelsen torde således vara oförhindrad att besluta i alla angelägenheter hänförliga till den löpande förvaltningen eller att bestämma att någon annan befattningshavare än verkställande direktören skall avgöra de ifrågavarande angelägenhe-

---

¹⁸ SOU 1941:9 s. 321 f. Se även Taxell, Aktiebolagets organisation, 1988, s. 79. Enligt Taxell får styrelsens ingrepp i den löpande förvaltningen – direkt eller genom anvisningar – inte ha den omfattningen att verkställande direktörens uppgifter inom den löpande förvaltningen och därmed ställningen som egentlig företagsledare avsevärt begränsas.

¹⁹ Se häremot Taxell, Aktiebolagets organisation, 1988, ss. 81-82.

terna. Mot bakgrund av att verkställande direktören enligt 7 kap. 4 § bankaktiebolagslagen skall utses för att "under styrelsens inseeende leda verksamheten i banken" skulle emellertid en arbetsfördelning som innebär att verkställande direktören berövades alla sina befogenheter även i bankaktiebolag framstå som anmärkningsvärd och i strid med lagens syfte. Frågan har emellertid inte varit föremål för någon diskussion i lagens förarbeten eller, såvitt kommittén kunnat finna, i doktrinen.

Den lämnade redogörelsen tyder på att de legala skillnaderna mellan verkställande direktörens ställning i bankaktiebolag och i allmänna aktiebolag är betydande. Kommittén har dock funnit att skillnaderna i det praktiska arbetet är små, varför konsekvenserna av att ge verkställande direktören i bankaktiebolag samma ställning som i allmänna aktiebolag sannolikt heller inte skulle bli stora.

I flertalet av de större bankaktiebolagen erhåller verkställande direktören genom delegation av styrelsen i praktiken huvudansvaret för de uppgifter som hör till den löpande förvaltningen. När det gäller vissa frågor, exempelvis kreditgivning, kan emellertid en avvikande arbetsfördelning förekomma. Det är ovanligt att verkställande direktören ensam beslutar i kreditfrågor. Det är vanligare att han deltar i något kollektivt organ under styrelsenivå eller i egenskap av styrelseledamot. En sådan arbetsfördelning i någon eller några angelägenheter som hör till den löpande förvaltningen torde inte strida mot aktiebolagslagens ledningsregler.

Både i allmänna aktiebolag och i bankaktiebolag torde det vara vanligt förekommande att verkställande direktören delegerar vidare förvaltningsuppgifter. Verkställande direktörens ställning som bolagsorgan enligt aktiebolagslagen ger honom en självständig rätt att besluta om den löpande förvaltningen och därmed även delegera uppgifter inom densamma. Verkställande direktören i ett bankaktiebolag kan i princip endast delegera vidare efter bemyndiganden eller tillstånd från styrelsen.²⁰ I praktiken torde dock verkställande direktören delegera vidare uppgifter utan något uttryckligt bemyndigande. Detta torde utgöra en förutsättning för att han skall kunna lösa sina uppgifter på ett tillfredsställande sätt.

Enligt 8 kap. 3 § aktiebolagslagen får styrelsen utse endast en verkställande direktör. Styrelsen i bankaktiebolag har enligt 7 kap. 4 § bankaktiebolagslagen möjlighet att förordna flera verkställande direktörer. Om så sker skall styrelsen i skriftlig instruktion ange hur ledningen av bankens verksamhet skall fördelas mellan dem. Bestämmelsen om flera verkställande direktörer infördes ursprungligen genom 1955 års bankrörelselag. Av motiven framgår att ett viktigt skäl för att

---

²⁰ SOU 1984:27 s. 218.

införa bestämmelsen var att ett av de större bankaktiebolagen vid den tiden hade flera verkställande direktörer.²¹ Den ifrågavarande banken och andra banker som hade flera verkställande direktörer har så småningom övergett den ordningen.

Begränsningar av delegationsmöjligheterna

I bankaktiebolagslagen finns bestämmelser som uttryckligen begränsar styrelsens delegationsrätt. Enligt 7 kap. 7 § bankaktiebolagslagen får dels ärenden av principiell beskaffenhet eller i övrigt av större vikt, dels vissa beslut om beviljande av kredit till höga befattningshavare i banken inte delegeras. I aktiebolagslagen finns inte någon motsvarande bestämmelse som begränsar styrelsens delegationsrätt.

De ärenden av principiell beskaffenhet och större vikt som styrelsen inte får delegera motsvarar i princip de angelägenheter som enligt aktiebolagslagen är förbehållna styrelsens förvaltning, nämligen "åtgärd[er] som med hänsyn till omfattningen och arten av bolagets verksamhet är av osedvanlig beskaffenhet eller stor betydelse."²² När det gäller frågan huruvida ett aktiebolags styrelse kan delegera beslutanderätten i sådana angelägenheter till verkställande direktören råder delade meningar inom doktrinen.²³ Det bör dock nämnas att verkställande direktören enligt uttryckligt stadgande i aktiebolagslagen har rätt att själv besluta i sådana frågor om styrelsens beslut ej kan avvaktas utan väsentlig olägenhet för bolagets verksamhet.²⁴

Den särskilda begränsningen av en bankstyrelsens delegationsrätt när det gäller beslut om s.k. jävskrediter saknar av naturliga skäl motsvarighet i aktiebolagslagen. Bestämmelsen som är relativt komplicerad

---

²¹ SOU 1952:2 s. 159.

²² 8 kap. 6 § aktiebolagslagen.

²³ Dotevall, Skadeståndsansvar för styrelseledamot och verkställande direktör, 1989, s. 226 f., Taxell, Aktiebolagets organisation, 1988, s. 77 och Nial, Svensk associationsrätt i huvuddrag, 6:e upplagan, 1995, s. 122. Dotevall menar att varje i aktiebolagslagen angiven förvaltningsuppgift kan bli föremål för delegation. Taxell är av den uppfattningen att styrelsen kan bemyndiga verkställande direktören att i enskilda fall fatta beslut i de ifrågavarande ärendena. Nial anser att styrelsen över huvud taget inte kan delegera beslutanderätten i de ifrågavarande angelägenheterna. Däremot kan styrelsen ge verkställande direktören viss bestämmanderätt, t.ex. så att styrelsen när det gäller en mycket stor affär uppdrar åt verkställande direktören att förhandla och (inom vissa gränser) avgöra pris och andra villkor.

²⁴ 8 kap. 6 § aktiebolagslagen. Observera att lagrådet i sitt yttrande över Lagberedningens förslag till 1944 års aktiebolagslag ansåg att verkställande direktören, utan någon uttrycklig bestämmelse, hade både rättighet och skyldighet att vidtaga åtgärd av brådskande natur om styrelsens uppfattning inte utan synnerligt men för bolagets verksamhet hann inhämtas, SOU 1942:47, ss. 38-39.

innebär i princip att styrelsen inte får delegera beslut om beviljande av kredit till höga befattningshavare i banken m.fl. samt att delegation av beslut om beviljande av krediter till lägre befattningshavare och anställda endast får ske enligt föreskrifter som Finansinspektionen meddelar.

3.2.3.2 Konsekvenser för ansvarsfördelningen och skadeståndsansvarets omfattning

Inledning

Med ansvar i vidsträckt bemärkelse avses skyldighet att se till att viss verksamhet fungerar och att ta konsekvenserna om så inte sker. I en mer begränsad juridisk mening avses med ansvar dels ansvar för brott, straffansvar, dels skyldighet att utge ersättning för uppkommen skada eller, med andra ord, skadeståndsansvar. Denna framställning behandlar skadeståndsansvaret och närmare bestämt de särskilda skadeståndsrättsliga bestämmelser som återfinns i aktiebolagslagen och bankaktiebolagslagen.

En styrelseledamot eller verkställande direktör i ett allmänt aktiebolag som uppsåtligen eller av oaktsamhet skadar bolaget då han fullgör sitt uppdrag kan enligt reglerna i 15 kap. aktiebolagslagen bli skadeståndsskyldig i förhållande till bolaget. För styrelseledamöter i bankaktiebolag finns bestämmelser av motsvarande innebörd i 5 kap. bankrörelselagen. I bankaktiebolag omfattar skadeståndsskyldigheten även delegater. Verkställande direktörens skadeståndsansvar följer av att han alltid är styrelseledamot och delegat.²⁵

De angivna befattningshavarna i allmänna aktiebolag och bankaktiebolag kan i viss utsträckning bli skadeståndsskyldiga även i förhållande till aktieägare och utomstående. Betydelsen av den ifrågavarande skadeståndsskyldigheten är dock begränsad. I de flesta fallen torde det för skadelidande tredje man vara mer förmånligt att framställa ersättningsanspråk mot arbetsgivaren med stöd av dennes ansvar för arbetstägarens vållande enligt 3 kap. 1 § skadeståndslagen. Denna framställning avser enbart det interna skadeståndsansvaret i allmänna aktiebolag respektive bankaktiebolag.

Frågan är vilken betydelse ett avskaffande av reglerna om ledning och delegation enligt bankaktiebolagslagen och en anpassning till reglerna om ledning av aktiebolag i allmänhet får för ansvarsfördelningen och skadeståndsansvarets omfattning.

²⁵ SOU 1952:2 s. 159, SOU 1984:27 s. 230 och prop. 1986/87:12, Bankrörelselag, s. 301.

Ansvarsfördelningen

Verkställande direktörens ställning som bolagsorgan enligt aktiebolagslagen gör att de principiella utgångspunkterna för ansvarsfördelningen i allmänna aktiebolag och bankaktiebolag skiljer sig åt. I allmänna aktiebolag är ansvaret fördelat mellan styrelsens ledamöter och verkställande direktören enligt lagens organisationsmönster. Styrelsen ansvarar för skada inom den s.k. överordnade förvaltningen medan verkställande direktören har motsvarande ansvar för den löpande förvaltningen. I bankaktiebolag ansvarar styrelsen i princip ensam för förvaltningen av bolagets angelägenheter och dess ledamöter blir därför skadeståndsskyldiga för den skada som uppkommer genom fel och försummelser vid förvaltningen. Eftersom verkställande direktören i bankaktiebolag alltid är styrelseledamot kan han bli ansvarig på den grunden.

Den faktiska arbetsfördelningen inom ett bankaktiebolag respektive ett allmänt aktiebolag påverkar ansvaret. Inom styrelsen kan exempelvis några ledamöter få i uppgift att bereda vissa ärenden som de har specialkunskaper i eller tid att ägna sig åt, vilket medför att deras ansvar skärps i förhållande till övriga styrelseledamöters.²⁶ Ansvaret kan vidare påverkas genom delegation av olika förvaltningsuppgifter. En delegation av förvaltningsuppgifter får betydelse i två avseenden. För det första innebär den en reduktion av ansvaret för det delegerande organet, och för det andra innebär delegationen ett ökat ansvar för den som erhåller uppgifterna.²⁷ För den delegerande återstår därefter ett tillsynsansvar – en skyldighet att tillse att de delegerade uppgifterna blir genomförda på det sätt som avsetts.

Verkställande direktören i bankaktiebolag har – på grund av delegation från styrelsen – i huvudsak samma arbetsuppgifter som verkställande direktören i allmänna aktiebolag. Även i övrigt motsvarar arbetsfördelningen i bankaktiebolag väsentligen vad som gäller i jämförbara aktiebolag. Av den föregående redogörelsen framgår den faktiska arbetsfördelningens betydelse för skadeståndsansvaret. Det är möjligt att ansvarsfördelningen i aktiebolag respektive bankaktiebolag i praktiken inte skiljer sig åt i någon större utsträckning.

För att kunna fastställa en befattningshavares ansvar i det enskilda fallet är det av stor betydelse att det finns interna instruktioner. Enligt 7 kap. 6 § tredje stycket bankaktiebolagslagen skall styrelsen i en årlig instruktion, som översänds till Finansinspektionen, meddela föreskrifter

---

²⁶ Taxell, *Bolagsledningens ansvar*, 1988, s. 38 f.

²⁷ Dotevall, *Skadeståndsansvar för styrelseledamot och verkställande direktör*, 1989, s. 227 f.

om de befogenheter som skall tillkomma verkställande direktören och andra delegater i banken. Avser delegationen rätt att bevilja kredit skall grunderna för kreditgivningen anges. Det finns inte någon motsvarande bestämmelse i aktiebolagslagen. Den uttryckliga bestämmelsen i bankaktiebolagslagen i förening med Finansinspektionens tillsyn har fått till följd att ansvarsfördelningen inom bankaktiebolag ofta är tydligare än i allmänna aktiebolag.

Regeringen har föreslagit vissa bestämmelser som är avsedda att göra ansvarsfördelningen inom aktiebolag tydligare.²⁸ Genom de föreslagna bestämmelserna åläggs styrelsen en skyldighet att genom instruktioner utforma bolagets organisation så att arbetsfördelningen är klar dels mellan styrelsens ledamöter, dels mellan styrelsen, styrelsens arbetsutskott, verkställande direktören, divisionsstyrelserna och de övriga organ som ingår i organisationen.²⁹ De föreslagna bestämmelserna har delvis samma innebörd som 7 kap. 6 § tredje stycket bankaktiebolagslagen men är inte lika långtgående. Bestämmelserna kräver enligt ordalydelsen inte att instruktioner fastställs för enskilda beslutsfattare, förutom styrelseledamöter och verkställande direktör, eller att instruktioner fastställs årligen. 7 kap. 6 § tredje stycket bankaktiebolagslagen innehåller också särskilda krav på utformningen av kreditinstruktioner vilka av naturliga skäl saknar motsvarighet i regeringens förslag.

Skadeståndsansvarets omfattning

I bankaktiebolag omfattas inte bara ledningen utan även de s.k delegaterna av skadeståndsreglerna i 5 kap. bankrörelselagen. En delegat som inom ramen för sitt uppdrag uppsåtligen eller av oaktsamhet skadar bankaktiebolaget kan således bli skadeståndsskyldig. En delegat som samtidigt är arbetstagare i banken omfattas emellertid också av reglerna om ett begränsat skadeståndsansvar för arbetstagare i 4 kap. 1 § skadeståndslagen. Gränsdragningen mellan de handlingar som en delegat utfört i denna egenskap och i egenskap av arbetstagare skulle kunna föranleda tillämpningssvårigheter. Frågan synes inte ha prövats i domstolarna. Det är därför svårt att uttala sig om eventuella tillämpningssvårigheter.

En konsekvens av att avskaffa reglerna om beslutsdelegation i bankaktiebolag blir att det särskilda skadeståndsansvaret för delegater försvinner. För de arbetstagare som får i uppdrag att besluta i förvaltningsangelägenheter kan därefter endast det begränsade skadestånds-

²⁸ Lagrådsremissen, 8 kap. 3 och 5 §§, ss. 12, 67-71, 193-195 och 196-198. Se även SOU 1995:44, ss. 41-42, 245 och 273-276.

²⁹ SOU 1995:44, s. 245.

ansvaret för arbetstagare enligt skadeståndslagen bli aktuellt. De personer som erhåller uppdrag av bolagsledningen utan att vara arbetstagare omfattas dock av det mer omfattande skadeståndsansvaret för syssloman (uppdragstagare). En syssloman blir skadeståndsskyldig för den skada som han genom fel eller försummelse förorsakar huvudmannen (18 kap. 4 § handelsbalken).

3.2.4 Kommitténs bedömning

Det finns principiella skillnader mellan reglerna om beslutsdelegation i bankaktiebolagslagen och ledningsreglerna i aktiebolagslagen. Den viktigaste skillnaden är verkställande direktörens olika ställning enligt bankaktiebolagslagen respektive aktiebolagslagen. Bankaktiebolagslagen innehåller dessutom uttryckliga bestämmelser om styrelsens delegationsrätt, formerna för beslutsdelegation och begränsningar av delegationsmöjligheterna som saknar motsvarighet i aktiebolagslagen. Kommittén har att bedöma huruvida det finns starka skäl, med hänsyn till de för banker gällande skyddsintressena, att behålla alla särregler eller några.

3.2.4.1 Verkställande direktörens ställning

Kommitténs förslag: Verkställande direktören i bankaktiebolag skall ha samma ställning som i allmänna aktiebolag. Endast en verkställande direktör skall kunna utses i bankaktiebolag. Verkställande direktören och dennes ställföreträdare skall inte behöva utses inom styrelsen.

Skillnaden mellan bankaktiebolagslagen och aktiebolagslagen uppkom genom uppdelningen av ledningsfunktionen mellan styrelse och verkställande direktör i 1944 års aktiebolagslag och kvarstod på grund av att de efterföljande banklagarna inte anpassades till aktiebolagslagen. En uppdelning av ledningsfunktionen mellan styrelse och verkställande direktör ansågs olämplig med hänsyn till bankers faktiska och ändamålsenliga organisation. Vidare ansågs en uppdelning av ledningsfunktionen kunna leda till en försämring av den interna kontrollen. Frågan är om det med hänsyn till bankaktiebolagens organisation, intresset av en välfungerande intern kontroll i bankaktiebolag eller i övrigt finns starka skäl att behålla särreglerna beträffande verkställande direktörens ställning.

Verkställande direktörens ställning i bankaktiebolag och allmänna aktiebolag bygger på olika principer men de praktiska skillnaderna är små. Styrelsens delegation av förvaltningsuppgifter till verkställande direktören och andra befattningshavare medför en befogenhets- och ansvarsfördelning som i stor utsträckning överensstämmer med vad som är fallet i allmänna aktiebolag. Flertalet av de större bankaktiebolagen har redan i dag ledningsorganisationer som är förenliga med aktiebolagslagens ledningsregler. Styrelsen har även vid tillämpning av aktiebolagslagen möjligheter att utforma en för det enskilda bankaktiebolaget lämplig organisation. På grund av det anförda gör kommittén den bedömningen att det inte föreligger några praktiska problem att tillämpa aktiebolagslagens regler om verkställande direktör.

I förarbetena till bankaktiebolagslagen avvisades tanken på att göra verkställande direktören till bolagsorgan med hänvisning till att en sådan ordning skulle innebära en försämring av den interna kontrollen i bankaktiebolag. Enligt kommitténs mening behöver så inte vara fallet. Den interna kontrollen kan mycket väl organiseras på ett effektivt sätt med verkställande direktören som huvudansvarig även för den löpande kontrollen om andra kontrollmekanismer finns. Genom tillämpningen av de aktiebolagsrättsliga reglerna ökar styrelsens betydelse som tillsynsorgan.

Regeringen har i sitt förslag till nya regler om ledning av aktiebolag valt att ytterligare understryka styrelsens tillsynsfunktion och ansvar för en tillfredsställande intern kontroll. Enligt den nu gällande lydelsen av 8 kap. aktiebolagslagen skall styrelsen se till att organisationen beträffande bokföringen och medelsförvaltningen innefattar en tillfredsställande kontroll. Regeringen har föreslagit att i lagen dessutom anges att styrelsen är skyldig att se till att bolagets organisation är utformad så att även bolagets ekonomiska förhållanden i övrigt kontrolleras på ett betryggande sätt. Regeringen har vidare föreslagit att en bestämmelse införs enligt vilken styrelsen är skyldig att fortlöpande bedöma bolagets ekonomiska situation samt meddela anvisningar för när och hur sådana uppgifter som behövs för styrelsens bedömning skall samlas in och rapporteras till styrelsen. De föreslagna bestämmelserna kommer, förutsatt att de genomförs, att innebära en betydelsefull förstärkning av regelverket avseende den interna kontrollen i allmänna aktiebolag. Även i förhållande till nuvarande regelverk avseende den interna kontrollen i bankaktiebolag innebär de föreslagna reglerna en förstärkning.³⁰

Praktiska överväganden talar med avsevärd styrka för att samma regler skall gälla för bankaktiebolag som för allmänna aktiebolag. Någ-

³⁰ Lagrådsremissen, 8 kap. 3 § andra stycket och 4 §, s. 12.

ra avgörande hinder föreligger inte heller med hänsyn till intresset av en ändamålsenlig organisation eller en väl fungerande intern kontroll i bankaktiebolag. Sammanfattningsvis finner kommittén att den nu gällande ordningen enligt bankaktiebolagslagen bör avskaffas. Verkställande direktören bör således även i bankaktiebolag vara ett bolagsorgan med ansvar för den löpande förvaltningen.

Det förhållandet att verkställande direktören blir bolagsorgan medför inte att övriga särregler beträffande verkställande direktörens ställning i bankaktiebolag behöver avskaffas. Endast om starka skäl föreligger med hänsyn till de för bankaktiebolagen särskilda skyddsintressena bör emellertid särregler övervägas.

Bestämmelsen om att flera verkställande direktörer får finnas i bankaktiebolag motiverades när den infördes på 1950-talet av förhållandena i ett av de större bankaktiebolagen. De bankaktiebolag som tidigare hade flera verkställande direktörer har sedermera övergivit den ordningen. Mot bakgrund härav och då det inte heller i övrigt finns skäl att behålla den ifrågasatt särregeln bör det även i bankaktiebolag få finnas endast en verkställande direktör.

Bestämmelsen om att verkställande direktören och dennes ställföreträdare alltid skall utses inom styrelsen har motiverats av att deras befogenheter ansetts grunda sig på delegation från styrelsens sida. Eftersom kommittén föreslår att befogenheterna skall komma till uttryck i lagen är de ursprungliga skälen för bestämmelsen inte längre relevanta. Kommittén anser inte heller att det finns några andra skäl att behålla särregeln. Kommittén föreslår därför att aktiebolagslagens regler i detta hänseende skall tillämpas även för bankaktiebolag.

3.2.4.2 Styrelsens delegationsrätt

Kommitténs förslag: Den uttryckliga bestämmelsen om att styrelsen får delegera beslutanderätt till särskilda uppdragstagare, i lagen benämnda delegater, avskaffas. Som en konsekvens härav försvinner även de särskilda skadestånds- och jävsbestämmelserna för delegater.

Enligt 7 kap. 6 § första och andra styckena bankaktiebolagslagen får styrelsen delegera beslutanderätt till verkställande direktören och andra delegater. Även om verkställande direktören blir bolagsorgan skulle särskilda bestämmelser om beslutsdelegation kunna tänkas för bankaktiebolag. Frågan är om det finns tillräckliga skäl att ha särregler i detta avseende.

Det förhållandet att de uttryckliga bestämmelserna om styrelsens delegationsrätt avskaffas innebär, som nämnts, inte något hinder för styrelsen och verkställande direktören att delegera beslutanderätt. Avskaffandet av bestämmelserna innebär att den särskilda skadeståndsskyldigheten för delegater enligt 5 kap. bankrörelselagen kommer att upphöra. Avskaffandet av själva delegatbegreppet får betydelse för andra ledningsregler än delegationsreglerna och även för regler som inte har omedelbart samband med reglerna om ledning av bankaktiebolag. Bestämmelsen om jäv i 7 kap. 14 § bankaktiebolagslagen, som i dag omfattar styrelseledamöter, delegater och särskilda firmatecknare kommer vid en anpassning till aktiebolagsrättsliga regler att gälla för styrelseledamöter, verkställande direktör och särskilda firmatecknare.

Huvudsyftet med kommitténs förslag är att i så stor utsträckning som möjligt låta enhetliga associationsrättsliga regler gälla för olika typer av aktiebolag. Endast om starka skäl föreligger med hänsyn till de tidigare angivna skyddsintressena bör särregler övervägas. Det särskilda skadeståndsansvaret för delegater synes inte ha blivit föremål för någon tillämpning i domstolarna. Även om skadeståndsansvaret kan ha haft en preventiv effekt, torde delegatbestämmelserna inte ha någon avgörande betydelse för den interna kontrollen i bankaktiebolag. Det förhållandet att en befattningshavare riskerar att förlora sitt arbete eller misslyckas i karriären torde utgöra minst lika starka incitament att fatta korrekta och välunderbyggda beslut. Vid en avvägning mellan de ovan redovisade intressena anser kommittén att det inte finns tillräckliga skäl att behålla uttryckliga bestämmelser om styrelsens delegationsrätt. Till följd härav avskaffas också den särskilda jävsbestämmelsen för delegater och det särskilda skadeståndsansvaret för dessa.

3.2.4.3 Övriga regler om beslutsdelegation

Kommitténs förslag: Den av regeringen föreslagna bestämmelsen att styrelsen i allmänna aktiebolag skall vara skyldig att upprätta interna instruktioner avseende arbetsfördelningen mellan styrelsen, verkställande direktören och övriga organ som styrelsen inrättar ersätter, till dess att kommitténs förslag till rörelseregler blir lag, bestämmelsen om interna instruktioner i 7 kap. 6 § tredje stycket bankaktiebolagslagen. Förutsatt att kommitténs kommande förslag genomförs behövs inte någon särregel för bankaktiebolag i detta hänseende.

Det uttryckliga förbudet för styrelsen att delegera särskilt viktiga beslut avskaffas. Detsamma gäller förbudet för styrelsen att delegera kreditbeslut rörande de personer som anges i 2 kap. 17 § bankrörelselagen och begränsningarna av möjligheterna att delegera kreditbeslut rörande övriga anställda och delegater i bankaktiebolaget.

De ursprungliga bestämmelserna om beslutsdelegation angav formerna för styrelsens beslutsdelegation och begränsningar av styrelsens delegationsmöjligheter. Bestämmelser av detta slag infördes i bankrörelselagen år 1933 och har därefter förts över till de efterföljande banklagarna med vissa ändringar. Bestämmelserna återfinns i dag i 7 kap. 6 § tredje stycket bankaktiebolagslagen och i 7 kap. 7 § bankaktiebolagslagen.

Formerna för beslutsdelegation

Enligt kommitténs uppfattning är bestämmelsen i 7 kap. 6 § tredje stycket bankaktiebolagslagen om skyldighet för styrelsen att upprätta interna instruktioner för verkställande direktören och andra befattningshavare av stor betydelse för att fastställa ansvarsfördelningen och därigenom underlätta den interna kontrollen i bankaktiebolag. Starka skäl talar således för att en bestämmelse av motsvarande innebörd även fortsättningsvis bör finnas för bankaktiebolag. Det finns för närvarande inte någon bestämmelse av motsvarande slag i aktiebolagslagen. Regeringen har i lagrådsremissen föreslagit att en bestämmelse om skyldigheten för styrelsen att utfärda interna instruktioner införs i aktiebolagslagen.³¹ Frågan är om den föreslagna bestämmelsen tillgodoser kravet på interna instruktioner i bankaktiebolag.

Bestämmelsen är inte lika långtgående som den nuvarande bestämmelsen i bankaktiebolagslagen. Styrelsens skyldighet att meddela inter-

³¹ Lagrådsremissen, 8 kap. 3 §, s. 12.

na instruktioner är begränsad till arbetsfördelningen mellan styrelsen, verkställande direktören och de organ som styrelsen inrättar. Med undantag för styrelseledamöterna och verkställande direktören torde inte enskilda beslutsfattare omfattas av bestämmelsen. Den nuvarande bestämmelsen i bankaktiebolagslagen innehåller dessutom vissa ytterligare krav på utformningen av instruktionerna som saknar motsvarighet i regeringens förslag. Enligt bestämmelsen i bankaktiebolagslagen skall instruktionerna såvitt avser kreditgivningen inte bara ange beslutsordningen utan dessutom grunderna för kreditgivningen. Vidare skall instruktionerna fastställas årligen och inges till Finansinspektionen. Slutligen skall Finansinspektionen underrättas om eventuella ändringar i instruktionerna.

På grund av det anförda kan det ifrågasättas om den föreslagna bestämmelsen tillgodoser kravet på ändamålsenliga instruktioner i bankaktiebolag.

Banklagskommittén överväger att i sitt huvudbetänkande föreslå att en rambestämmelse om riskhantering införs i bankrörelselagen enligt vilken en bank skall identifiera, mäta och ha kontroll över de risker som dess rörelse är förknippad med. En sådan bestämmelse skulle innebära ett krav på att en bank skall ha till rörelsen avpassade informations-, styr- och kontrollsystem. Den skulle också innefatta ett krav på att ändamålsenliga instruktioner skall finnas för beslutsfattande i banken. Denna bestämmelse kommer således innebära mer långtgående krav på bankers kontrollsystem än både nuvarande regelverk och den av regeringen föreslagna bestämmelsen.

Vid bedömningen av huruvida den av regeringen föreslagna bestämmelsen kan tillgodose intresset av interna instruktioner i bankaktiebolag till dess kommitténs övriga förslag kan genomföras är det förhållandet att bankaktiebolagen står under Finansinspektionens tillsyn av betydelse. Finansinspektionen har meddelat allmänna råd om hur ändamålsenliga interna instruktioner bör vara utformade i bankaktiebolag.³² Även om de allmänna råden inte är formellt bindande följs de i mycket stor utsträckning av bankaktiebolagen och övriga institut på det finansiella området. Bankaktiebolagen är vidare skyldiga att lämna alla upplysningar om sin verksamhet som Finansinspektionen begär, exempelvis om innehållet i de interna instruktionerna.

Mot bakgrund av de nu angivna förhållandena finner kommittén att den föreslagna bestämmelsen i tillräckligt hög grad tillgodoser kravet på ändamålsenliga instruktioner i bankaktiebolag för att kunna fylla funktionen av övergångsbestämmelse till dess kommitténs förslag till nya rörelse regler för banker blir lag. För det fall kommitténs komman-

---

³² FFFS 1994:35 och FFFS 1995:49.

de förslag genomförs behövs inte någon särregel om interna instruktioner för bankaktiebolag.

Begränsningar av delegationsmöjligheterna

I 7 kap. 7 § första stycket bankaktiebolagslagen återfinns förbudet för styrelsen att delegera ärenden som är av principiell beskaffenhet eller i övrigt av större vikt. Det generella delegationsförbudet infördes i 1987 års bankaktiebolagslag och ersatte då en uppräknig av angelägenheter som inte fick delegeras. De angivna ärendena av principiell beskaffenhet eller större vikt torde i princip motsvara sådana ärenden av osedvanlig beskaffenhet eller större betydelse vilka är hänförliga till styrelsens förvaltning enligt aktiebolagslagen. Det finns inte något uttryckligt förbud i aktiebolagslagen för styrelsen att delegera sådana angelägenheter och det råder delade meningar inom doktrinen huruvida delegation får ske. Även utan något bemyndigande från styrelsen får emellertid verkställande direktören enligt 8 kap. 6 § aktiebolagslagen vidta sådana åtgärder om styrelsens beslut inte kan avvaktas utan väsentlig olägenhet för bolagets verksamhet. I sådant fall skall styrelsen underrättas så snart som möjligt.

Den fråga som kommittén har att besvara är om det finns något avgörande hinder mot att låta de aktiebolagsrättsliga reglerna gälla för bankaktiebolag även om rättsläget skulle vara det som delar av doktrinen gör gällande, nämligen att styrelsen i viss utsträckning får delegera ärenden av osedvanlig beskaffenhet eller större betydelse. Enligt kommitténs mening finns varken med hänsyn till intresset av en välfungerande intern kontroll i bankaktiebolag eller i övrigt några avgörande hinder häremot. Huvudsaken är att styrelsen har kontroll över verksamheten och de risker som den innebär. De interna instruktionerna utgör här ett viktigt hjälpmedel för styrelsen samtidigt som de gör det möjligt för Finansinspektionen att tillse att styrelsen har kontroll över verksamheten. Kommittén föreslår därför inte någon särregel i detta hänseende. Kommittén anser att det inte heller finns några hinder mot att låta bestämmelsen om verkställande direktörens rätt att under vissa förutsättningar vidta brådskande åtgärder gälla även för bankaktiebolag. Det torde tvärtom vara lämpligt att verkställande direktören i vissa situationer har en möjlighet att vidta sådana åtgärder.

Förutom det principiella förbudet för styrelsen i bankaktiebolag att delegera särskilt viktiga beslut innehåller 7 kap. 7 § andra – fjärde styckena bankaktiebolagslagen utförliga och relativt komplicerade bestämmelser enligt vilka styrelsen inte får delegera vissa kreditbeslut och endast under vissa förutsättningar får delegera andra kreditbeslut. Bestämmelserna har nära samband med den s.k. kreditjävsbestämmelsen i

2 kap. 17 § bankrörelselagen. Enligt den paragrafen får en bank inte bevilja vissa fysiska och juridiska personer med anknytning till banken och en närstående krets av fysiska och juridiska personer krediter på förmånligare villkor än de som banken normalt ställer upp. Det rör sig bl.a. om styrelseledamöter, befattningshavare i ledande ställning, större aktieägare, make och sambo till de angivna personerna samt vissa juridiska personer. Enligt 7 kap. 7 § andra stycket bankaktiebolagslagen får styrelsen inte delegera beslut om beviljande av kredit till de nyssnämnda personerna. Undantagna från delegationsförbudet är krediter i och för en rörelse som drivs av låntagaren. Delegationsförbudet gäller inte heller kredit till lägre befattningshavare i banken. Kredit till dem får emellertid endast beviljas enligt föreskrifter som Finansinspektionen meddelar. Det är Finansinspektionen som bestämmer vilka befattningshavare som skall anses inneha en ledande ställning.

Kommittén anser att det av förtroendskäl finns behov av en bestämmelse som anger på vilka villkor som en bank får ge kredit till en viss krets av närstående. Den s.k. kreditjävsbestämmelsen i bankrörelselagen är tillfyllest i detta avseende. Enligt gällande rätt är det emellertid inte bara frågan om villkoren för dessa krediter som är reglerad i lag utan även beslutsordningen i sådana ärenden. Regleringen skiljer sig därigenom från den på de flesta andra områden där bankrörelselagen ställer upp särskilda begränsningar i bankernas handlingsfrihet. Frågan är om det finns behov av denna dubbla reglering på just detta område.

Av den föregående redogörelsen framgår betydelsen av att det finns ändamålsenliga instruktioner i bankaktiebolag som anger i vilken ordning beslut i olika angelägenheter, t.ex. kreditärenden, skall fattas. Den nuvarande bestämmelsen om interna instruktioner i bankaktiebolagslagen kommer, om Banklagskommitténs förslag genomförs, att ersättas av en ny bestämmelse i aktiebolagslagen. De ifrågavarande bestämmelserna kompletteras av Finansinspektionens allmänna råd om hur instruktionerna bör vara utformade. Finansinspektionen har vidare möjlighet att begära in instruktionerna för kontroll. Denna ordning får anses vara tillfyllest. Skulle en bank, mot förmodan, upprätta en instruktion för ärenden enligt kreditjävsbestämmelsen som inte uppfyller rimliga krav på beslutsordningen bör Finansinspektionen ingripa.

Kommittén anser av angivna skäl att bestämmelserna om delegationsförbud och bestämmelserna om begränsningar i delegationsrätten rörande lägre befattningshavare bör avskaffas. Däremot kvarstår den s.k. kreditjävsbestämmelsen i 2 kap. 17 § bankrörelselagen.

3.3 Övriga särregler

3.3.1 Inledning

Bestämmelserna om ledning i aktiebolagslagen och bankaktiebolagslagen skiljer sig åt i vissa avseenden som inte har något direkt samband med reglerna om beslutsdelegation. Bestämmelserna rörande styrelsen, verkställande direktören och dennes ställföreträdare skiljer sig åt på ytterligare några punkter. Vidare innehåller bankaktiebolagslagen en bestämmelse som begränsar de anställdas möjligheter att sitta i andra företagsstyrelser. Någon bestämmelse av motsvarande slag finns inte i aktiebolagslagen. Slutligen innehåller bankaktiebolagslagen till skillnad från aktiebolagslagen ett krav på att firman skall tecknas av minst två personer i förening.

I aktiebolagslagen görs skillnad mellan privata och publika aktiebolag. Ett aktiebolags ägare kan välja att registrera bolaget antingen som privat eller publikt. Att det registreras som privat innebär att bolaget eller aktieägare i bolaget inte får genom annonsering försöka sprida aktier eller teckningsrätter i bolaget eller av bolaget utgivna skuldförbindelser eller teckningsoptioner. Inte heller får de försöka sprida de angivna finansiella instrumenten genom att erbjuda fler än 200 personer att teckna eller förvärva dem. Instrumenten får inte heller handlas på börs eller annan organiserad marknadsplats. Ett bolag som vill vända sig till den allmänna kapitalmarknaden måste alltså vara publikt.

I dag gäller i en del avseenden strängare regler för de publika bolagen än för de privata och enligt lagrådsremissen om aktiebolagets organisation föreslås en utökad skillnad. Skillnaderna i förhållande till privata bolag kan dock inte sägas vara omfattande men en utveckling där skillnaderna blir större kan förutses. Det har inte ålagts kommittén att ta ställning i frågan huruvida bankaktiebolag skall kunna välja mellan att vara privata och publika. Med hänvisning till den allmänna översyn av banklagstiftningen som kommittén genomför och de erfarenheter som nåtts vid utarbetandet av detta delbetänkande vill kommittén dock starkt förorda att bankaktiebolag endast skall få registreras som publika. Nackdelarna för bankerna torde vara mycket begränsade om ens några. Däremot ligger det en obestridlig fördel i att bankaktiebolagen med hänsyn till de särskilda skyddsintressen som föreligger på området är underkastade de regler som ställer de högsta kraven på aktiebolag avseende t.ex. ledning, styrning, intern kontroll och informationsgivning.

En följd av en regel om att bankaktiebolag skall registreras som publika är att flera av de särregler som kommittén nedan föreslår skall

tas in i bankrörelselagen blir onödiga. De krav som kommittén finner lämpligt att ställa på bankaktiebolag ställs nämligen redan på publika bolag i regeringens förslag till ändring av aktiebolagslagen.

Från kommitténs utgångspunkter är det alltså en betydande fördel om bankaktiebolag endast får vara publika. Anledningen till att kommittén inte tar steget fullt ut och föreslår detta är att ett obligatorium får följas även på områden som kommittén inte har möjlighet att överblicka i detta delbetänkande. Vid den gemensamma remissbehandlingen och den efterföljande beredningen av delbetänkandet och departementets promemoria finns dock möjlighet att mot bakgrund av det samlade materialet ta ställning i frågan. Kommittén vill framhålla det önskvärda i att frågan blir föremål för överväganden.

3.3.2 Vissa frågor beträffande styrelsen och verkställande direktören

3.3.2.1 Styrelsens storlek

Kommitténs förslag: Styrelsen i bankaktiebolag skall bestå av minst tre ledamöter.

Redan i 1886 års lag om bankaktiebolag infördes en bestämmelse om att styrelsen i bankaktiebolag skulle bestå av minst fem ledamöter och någon ändring har därefter inte ägt rum. I allmänna aktiebolag skall styrelsen bestå av minst tre ledamöter. Understiger bolagets aktiekapital eller maximikapital en miljon kronor kan dock styrelsen bestå av en eller två ledamöter, om det finns minst en suppleant. I lagrådsremissen har föreslagits att akitekapalet inte längre skall vara avgörande för styrelsens storlek utan att skillnad i stället görs mellan publika och privata bolag. Publika bolag skall ha en styrelse med minst tre ledamöter medan privata bolag föreslås kunna ha färre styrelseledamöter.

De ursprungliga motiven till bestämmelsen om att styrelsen skall ha minst fem ledamöter är oklara. Det har inte heller framkommit några andra skäl till att det minsta antalet styrelseledamöter i ett bankaktiebolag bör bestämmas till fem. Intresset av enhetlighet gör att huvudregeln för större aktiebolag bör gälla även för bankaktiebolag. Med hänsyn till de för banker särskilda skyddsintressena bör emellertid inte ett bankaktiebolag kunna ha en styrelse bestående av färre än tre ledamöter. Eftersom kraven på kapitalbas i bankaktiebolag medför att aktiekapitalet alltid överstiger en miljon kronor kommer styrelsen med till-

lämpning av nu gällande bestämmelser i aktiebolagslagen alltid att bestå av minst tre ledamöter. I sin nu gällande lydelse kan därför aktiebolagslagen tillämpas även för bankaktiebolag. Om skiljelinjen i stället kommer att dras mellan privata och publika aktiebolag, som föreslagits, skulle privata bankaktiebolag kunna utse en styrelse bestående av en ledamot och en suppleant. Även om det är osannolikt att privata bankaktiebolag skulle begagna sig av den möjligheten bör den inte finnas. För det fall att de föreslagna ändringarna i aktiebolagslagen införs, föreslår kommittén att en särregel i samband med detta införs för bankaktiebolagen enligt vilken styrelsen i bankaktiebolag alltid skall bestå av minst tre styrelseledamöter. En sådan regel behövs emellertid inte om det föreskrivs att bankaktiebolag skall vara publika.

3.3.2.2 Styrelsens sammansättning

Kommitténs förslag: Flertalet styrelseledamöter i ett bankaktiebolag skall vara personer som inte är anställda i banken eller i företag som ingår i samma koncern som banken.

I 7 kap. 3 § andra stycket bankaktiebolagslagen återfinns den s.k. femtalsregeln enligt vilken högst en för varje påbörjat femtal av styrelseledamöterna får vara anställd i banken. Vid beräkningen skall inte hänsyn tas till arbetstagarrepresentanterna. Syftet bakom den ifrågavarande bestämmelsen, som saknar motsvarighet i aktiebolagslagen, är att stärka styrelsens oberoende i förhållande till anställda i ledande positioner.

Enligt kommitténs uppfattning är det viktigt att styrelsens oberoende ställning upprätthålls. Styrelsen kan nämligen inte fungera som tillsynsorgan om alltför många av styrelseledamöterna samtidigt är anställda i bankaktiebolaget. Motsvarande synpunkter gör sig i och för sig gällande i allmänna aktiebolag av en viss storlek. Med hänsyn till det särskilt starka intresset av en väl fungerande intern kontroll i banker är intresset av att garantera styrelsens oberoende ställning särskilt starkt i bankaktiebolag. Styrelsens oberoende ställning är så viktig att kommittén anser att en särregel för bankaktiebolag i detta avseende bör finnas kvar.

Det är numera vanligt att bankaktiebolag organiserar verksamheten i flera bolag. Det förekommer också att bankaktiebolag är dotterbolag till andra företag. Även andra koncernbildningar kan tänkas förekomma. En bestämmelse om begränsningar för det relativa antalet anställda i styrelsen bör avse anställda i hela den koncern där bankaktiebolaget ingår.

Den nuvarande s.k. femtalsregeln innebär dock enligt kommitténs mening en alltför kraftig begränsning av andelen anställda i styrelsen. Det är önskvärt att bestämmelsen utformas så att bankaktiebolagen får en möjlighet att låta verkställande direktören och eventuellt andra personer i bankledningen vara representerade i styrelsen utan att denna för den skull behöver bli alltför stor. Enligt kommitténs mening bör styrelsen i vart fall till övervägande del bestå av personer som inte sitter i bankens ledning eller eljest är anställda i koncernen. Med hänsyn härtill föreslår kommittén att en särregel med detta innehåll införs i bankrörelselagen.

Det finns enligt kommitténs mening inte skäl att undanta arbetstagarrepresentanterna från bestämmelsens tillämpning. Samma skäl som ovan anförts beträffande andra anställdas möjlighet att utgöra majoritet i styrelsen gäller även för dem. Enligt lagen (1987:1245) om styrelserepresentation för de privatanställda har de anställda i koncerner med minst 1 000 anställda rätt till tre ledamöter i styrelsen. I bankkoncerner av denna storlek innebär detta att, i de fall utöver de anställdas representanter annan anställd t.ex. verkställande direktören skall ingå i styrelsen, styrelsen måste bestå av minst nio ledamöter. Kommittén konstaterar att så måste bli fallet med den nuvarande utformningen av lagen om styrelserepresentation.

3.3.2.3 Styrelsens ordförande

Kommitténs förslag: Verkställande direktören i ett bankaktiebolag får inte vara ordförande i styrelsen. Bestämmelsen om att annan anställd i bankaktiebolag inte får vara ordförande i styrelsen skall avskaffas.

I 7 kap. 11 § bankaktiebolagslagen finns en bestämmelse med samma syfte som den s.k. femtalsregeln. Enligt bestämmelsen får verkställande direktör eller annan anställd i banken inte vara ordförande eller vice ordförande i styrelsen. För allmänna aktiebolag, vilkas aktie- eller maximikapital uppgår till minst en miljon kronor, gäller däremot endast att verkställande direktören inte får vara ordförande i styrelsen. I de mindre aktiebolagen får verkställande direktören, om sådan utsetts, även vara styrelseordförande. Regeringen har föreslagit att skillnad i stället skall göras mellan publika och privata aktiebolag på så sätt att verkställande direktören får vara styrelseordförande i privata men inte i publika bolag.

Enligt kommitténs mening finns det inte tillräckliga skäl att behålla särregeln som begränsar de anställdas möjligheter att vara styrelseord-

förande eller vice ordförande i bankaktiebolag i större utsträckning än vad som gäller för de större aktiebolagen. I praktiken är det uteslutet att en vanlig anställd, underställd verkställande direktören, skulle utses att vara ordförande i styrelsen. Det är visserligen relativt vanligt med s.k. arbetande styrelseordförande men dessa är oftast inte anställda i banken. Intresset av att tillförsäkra styrelsens oberoende ställning tillgodoses i huvudsak genom den ovan föreslagna bestämmelsen enligt vilken styrelsen till övervägande del skall bestå av personer som inte är anställda i bankaktiebolaget.

Med hänsyn till den nuvarande utformningen av aktiebolagslagen finns inte behov av någon särregel för bankaktiebolagen när det gäller verkställande direktörens möjlighet att vara styrelseordförande. För det fall regeringens förslag till ändring kommer att genomföras bör emellertid en särregel införas i bankrörelselagen enligt vilken verkställande direktören aldrig får vara ordförande i bankaktiebolagets styrelse. En sådan regel behövs inte om bankaktiebolag endast får vara publika.

3.3.2.4 Verkställande direktören

Kommitténs förslag: Verkställande direktör skall alltid utses i bankaktiebolag.

Verkställande direktör skall, enligt gällande rätt, alltid utses i bankaktiebolag. I allmänna aktiebolag behöver däremot inte verkställande direktör utses om aktie- eller maximikapitalet understiger en miljon kronor. Regeringen har föreslagit att skiljelinjen i stället dras mellan publika och privata aktiebolag. Verkställande direktör måste enligt förslaget alltid utses i publika bolag men inte i privata aktiebolag. Kommittén anser att verkställande direktör alltid bör utses i bankaktiebolag. Såsom har angetts ovan beträffande styrelsens storlek öppnas genom regeringens förslag en möjlighet för privata bankaktiebolag att underlåta att utse en verkställande direktör. Kommittén föreslår därför att en särregel införs enligt vilken en verkställande direktör alltid skall utses i bankaktiebolag. En sådan regel behövs emellertid inte om det föreskrivs att bankaktiebolag skall vara publika.

3.3.2.5 Ställföreträdare för verkställande direktören

Kommitténs förslag: Kravet på att ställföreträdare för verkställande direktören alltid skall utses i bankaktiebolag skall avskaffas.

Enligt 7 kap. 4 § första stycket bankaktiebolagslagen skall alltid utses en eller flera ställföreträdare för verkställande direktören i bankaktiebolag. För allmänna aktiebolag finns inte krav på att ställföreträdare skall utses. Enligt kommitténs mening tillgodoses de för bankaktiebolagen särskilda skyddsintressena genom kravet på att en verkställande direktör alltid skall utses. Det finns inte tillräckliga skäl att dessutom föreskriva att det alltid skall finnas en ställföreträdare för verkställande direktören.

3.3.3 Styrelseuppdrag i andra företag

Kommitténs förslag: Förbudet för verkställande direktör och annan delegat i bankaktiebolag att vara styrelseledamot i företag vars huvudsakliga verksamhet består i att förvalta eller driva handel med aktier eller som driver emissionsrörelse skall avskaffas. Vidare skall kravet på tillstånd från styrelsen för att få vara styrelseledamot i andra företag avskaffas.

Inför styrelsevalet i ett bankaktiebolag skall bolagsstämmans ordförande från de föreslagna kandidaterna inhämta upplysningar om vilka uppdrag de har i andra företag. De inhämtade upplysningarna skall vidarebefordras till stämman innan valet förrättas.

Enligt 7 kap. 9 § bankaktiebolagslagen får verkställande direktör eller annan delegat som är anställd i ett bankaktiebolag inte vara styrelseledamot i företag vars huvudsakliga verksamhet består i att förvalta eller driva handel med aktier eller som driver emissionsrörelse. I andra företag än de angivna krävs styrelsens tillstånd för varje särskilt fall. Bestämmelsen gäller dock inte för företag som ingår i samma koncern som banken. Den aktuella bestämmelsen saknar motsvarighet i aktiebolagslagen.

En bestämmelse av motsvarande innebörd har funnits i banklagstiftningen sedan 1933. Bestämmelsen infördes efter förslag från 1924 års bankkommitté och 1932 års banksakkunniga. Bestämmelsen motiverades av att den nära anknytning som funnits mellan banker och s.k. emissionsbolag hade visat sig vara olycksbringande och att det fanns risk för att bankverksamheten kunde ledas in på olämpliga vägar och

för att bankledningens objektivitet vid prövningen av kreditfrågor skulle kunna sättas ifråga om befattningshavare i banken satt i andra bolagsstyrelser.³³ Bestämmelsen har utan större ändringar behållits i de efterföljande banklagarna.

Enligt kommitténs uppfattning saknas det i dag motiv för att behålla något förbud för verkställande direktören och andra befattningshavare att sitta i styrelsen i företag vars huvudsakliga verksamhet består i att förvalta eller driva handel med aktier eller som driver emissionsrörelse.

Även kravet på styrelsens tillstånd för övriga styrelseuppdrag är, enligt kommitténs uppfattning, alltför långtgående. Det är i och för sig viktigt att högre befattningshavare i bankaktiebolag informerar styrelsen om uppdrag utanför banken. I välskötta företag är det också allmänt vedertaget att det finns en sådan anmälningsskyldighet. En sådan ordning kan lämpligen läggas fast i interna instruktioner. Det finns mot denna bakgrund inte skäl att införa en särregel om anmälningsskyldighet för anställda i bankaktiebolag.

I regeringens lagrådsremiss föreslås en bestämmelse om att bolagsstämmans ordförande, inför styrelseval i ett publikt aktiebolag, skall från de föreslagna kandidaterna inhämta upplysningar om vilka uppdrag de har i andra företag.³⁴ Upplysningarna skall vidarebefordras till stämman innan valet förrättas. För det fall bestämmelsen införs för publika allmänna aktiebolag bör den gälla för alla bankaktiebolag. Kommittén föreslår därför att en särregel av motsvarande innehåll införs i bankrörelselagen. En sådan regel behövs inte för det fall det föreskrivs att bankaktiebolag skall vara publika.

3.3.4 Jäv

Kommitténs förslag: Regeringens förslag till nya jävsbestämmelser i aktiebolagslagen bör gälla även för bankaktiebolag.

Av redogörelsen i avsnitt 3.2.4.2 har framgått att jävsbestämmelsen i 7 kap. 14 § bankaktiebolagslagen hittills har omfattat de s.k. delegaterna. Genom att avskaffa delegationsbestämmelserna kommer samma befattningshavare i bankaktiebolag som i allmänna aktiebolag att träffas av jävsbestämmelsen, nämligen styrelseledamöterna, verkställande direktören och särskilda firmatecknare.

Enligt jävsbestämmelserna i såväl aktiebolagslagen som bankaktiebolagslagen får de angivna personerna inte handlägga fråga rörande

³³ SOU 1927:11 ss. 127-130 och SOU 1932:30 ss. 76-78.

³⁴ Lagrådsremissen, 8 kap. 7 §, s. 13.

avtal mellan dem själva och bolaget eller avtal mellan bolaget och tredje man, om de i frågan har ett väsentligt intresse, som kan vara stridande mot bolagets. Med avtal jämställs rättegång eller annan talan. Enligt bestämmelsen i bankaktiebolagslagen får personerna inte heller delta i beslut om avtal mellan bolaget och en juridisk person som de ensamma eller tillsammans med annan får företräda. Regeringen har i den tidigare nämnda lagrådsremissen föreslagit att bestämmelser av motsvarande innebörd skall införas även i aktiebolagslagen.³⁵ Mot bakgrund av regeringens förslag finner kommittén inte skäl att föreslå någon särregel i detta hänseende för bankaktiebolagen.

3.3.5 Firmateckning

Kommitténs förslag: Kravet på två firmatecknare i bankaktiebolag skall behållas. Verkställande direktören i bankaktiebolag får en självständig rätt att teckna bolagets firma inom sitt i lagen angivna kompetensområde.

Enligt aktiebolagslagen företräder styrelsen bolaget och tecknar dess firma. Styrelsen får även uppdra åt en eller flera personer att teckna bolagets firma. Det kan därvid beslutas att endast två eller flera i förening får teckna bolagets firma. Firmateckningsrätt medför behörighet att representera bolaget vid avtal och rättshandlingar och företräda det inför domstolar och andra myndigheter. Bestämmelserna om firmatecknare i aktiebolagslagen gäller bara styrelseledamöter, verkställande direktör och särskilt utsedda firmatecknare. Regler om andra representanter för bolaget, t.ex. av ställföreträdarna befullmäktigade personer, anställda med ställningsfullmakt, handelsagenter m.m. finns i annan lagstiftning.

Verkställande direktören får enligt aktiebolagslagen alltid företräda bolaget och teckna dess firma beträffande åtgärd inom sitt kompetensområde såsom det anges i 8 kap. 6 § aktiebolagslagen, dvs. den löpande förvaltningen och brådskande åtgärder därutöver. Inget hindrar att han av styrelsen bemyndigas att ensam eller tillsammans med annan teckna firman rörande alla åtgärder. Behörigheten åtföljs dock inte automatiskt av någon motsvarande befogenhet. En verkställande direktör som också är firmatecknare får inte företräda bolaget i vidare mån än vad som

---

³⁵ Lagrådsremissen, 8 kap. 20 och 28 §§, ss. 15, 17, 83-85, 206-207 och 211-213. Från jävsbestämmelsens tillämpning undantas bl.a. den situationen då bolaget och motparten ingår i samma koncern.

följer av 8 kap. 6 § aktiebolagslagen om han inte har styrelsens uppdrag till det, dvs. befogenhet. Rättshandling som en ställföreträdare vidtar utanför sin behörighet blir inte gällande mot bolaget enligt 8 kap. 14 § aktiebolagslagen. Enligt samma paragraf kan handlande utanför befogenheten under vissa omständigheter bli bindande mot bolaget.

Bankaktiebolagslagen innehåller till skillnad från aktiebolagslagen ett krav på att firman alltid skall tecknas av minst två personer i förening. Verkställande direktör har ingen självständig rätt att teckna firman. Kravet på två firmatecknare infördes i banklagstiftningen år 1933 efter förslag av 1924 års bankkommitté och 1932 års banksakkunniga. Bestämmelsen motiverades i förarbetena bl.a. av att ett förslag till dansk banklag innehöll en bestämmelse av motsvarande innebörd och att den gällande ordningen med en firmatecknare hade visat sig innebära risker för att enskilda befattningshavare iklädde banken förpliktelser utan någon annan persons kändedom.

Genom att kommittén valt att ge verkställande direktören i bankaktiebolag ställning som bolagsorgan är att det knappast möjligt att för bankaktiebolag göra undantag från aktiebolagslagens regler om att verkställande direktör inom sitt kompetensområde ensam äger teckna bankaktiebolagets firma. Ett sådant undantag skulle strida mot den grundläggande systematiken i lagstiftningen och undanröja den eftersträfvade enhetligheten på ett av de för företagets motparter väsentligaste områdena.

Det är i och för sig lämpligt att firman i större aktiebolag och bankaktiebolag tecknas av två personer i förening. Med hänsyn till de för banker särskilda skyddsintressena kan betydelsen härav sägas vara något större i bankaktiebolag än i allmänna aktiebolag. Betydelsen av en lagregel med denna innebörd skall dock inte överdrivas. En firmateckningsregel utgör ingen garanti för att beslutsfattandet och den interna kontrollen fungerar. Betydelsen av ändamålsenliga instruktioner och rutiner är betydligt större.

Det är tveksamt om det finns tillräckligt starka skäl att behålla en särregel för bankaktiebolagen när det gäller firmateckningen. Eftersom det förs diskussioner om att införa ett lagstadgat krav på två firmatecknare även i allmänna aktiebolag föreslår kommittén dock att kravet på två firmatecknare för bankaktiebolag behålls tills den översynen är klar. En särregel med detta innehåll bör därför införas i bankrörelselagen.

3.3.6 Lagtekniska frågor m.m.

I detta avsnitt behandlas skillnader mellan bankaktiebolagslagen och aktiebolagslagen som är av lagteknisk karaktär. Vissa paragrafer i

bankaktiebolagslagen hänvisar till bankrörelselagen eller annan lagstiftning som gäller för bankaktiebolag men inte för allmänna aktiebolag. Motsvarande hänvisningar saknas av naturliga skäl i aktiebolagslagen. Vidare hänvisar vissa bestämmelser i bankaktiebolagslagen till tillsynsmyndigheten på området, Finansinspektionen. Frågan är i vilken utsträckning de nu angivna skillnaderna föranleder några särregler för bankaktiebolagen.

3.3.6.1 Hänvisningar till bankrörelselagen

Kommitténs förslag: En särregel skall behållas avseende förbudet för ställföreträdare att följa föreskrifter av bolagsstämman eller annat bolagsorgan som inte är gällande därför att de står i strid med bankrörelselagen. Vidare skall en särregel behållas enligt vilken bestämmelserna om styrelseledamöter i bankrörelselagen även skall vara tillämpliga på suppleanter. Slutligen skall en särregel behållas enligt vilken en rättshandling som ställföreträdare företagit i strid med bestämmelserna om bolagsorganens behörighet i bankrörelselagen inte kan göras gällande mot bolaget.

Enligt 7 kap. 1 § första stycket bankaktiebolagslagen skall styrelsen i bankaktiebolag förvalta bolagets angelägenheter i enlighet med vad som föreskrivs i bankaktiebolagslagen och vad som föreskrivs i bankrörelselagen. Det finns inte någon bestämmelse i aktiebolagslagen som anger att styrelsen skall förvalta bolagets angelägenheter i enlighet med gällande lagar och förordningar. I 8 kap. 6 § aktiebolagslagen anges endast att styrelsen svarar för bolagets organisation och förvaltningen av bolagets angelägenheter. Även utan något uttryckligt stadgande är emellertid styrelsen i såväl allmänna aktiebolag som bankaktiebolag skyldig att följa gällande lagar och förordningar vid förvaltningen av bolagets angelägenheter. Behovet av en särregel i detta hänseende för bankaktiebolag är därför litet. Med hänsyn till intresset av att så långt som möjligt ha enhetliga regler för allmänna aktiebolag och bankaktiebolag finner kommittén inte skäl att behålla någon särregel.

Enligt 7 kap. 1 § fjärde stycket bankaktiebolagslagen skall vad som sägs i bankaktiebolagslagen och bankrörelselagen om styrelseledamöter i tillämpliga delar gälla även suppleanter. Den motsvarande bestämmelsen i aktiebolagslagen innehåller inte någon hänvisning till bankrörelselagen. Genom bestämmelsen i bankaktiebolagslagen blir bankrörelselagens bestämmelser för styrelseledamöter tillämpliga på suppleanter. Enligt kommitténs mening bör även i fortsättningen bestämmelserna om styrelseledamöter i bankrörelselagen, bl.a. kreditjävsbestämme-

serna i 2 kap. 17 § bankrörelselagen, gälla för suppleanter. En särregel i detta hänseende är därför nödvändig.

I 7 kap. 16 § andra stycket bankaktiebolagslagen anges att en ställföreträdare inte får följa föreskrifter av bolagsstämman eller annat bolagsorgan som inte är gällande därför att de står i strid med bankaktiebolagslagen, bankrörelselagen, lagen (1995:1559) om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag eller bolagsordningen. Av naturliga skäl innehåller inte motsvarande bestämmelse i 8 kap. 13 § andra stycket aktiebolagslagen någon hänvisning till bankrörelselagen eller lagen om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag. Bestämmelsen innehåller dock en hänvisning till tillämplig lag om årsredovisning.

Enligt kommitténs mening bör även i fortsättningen gälla att ställföreträdare för bankaktiebolag inte får följa föreskrifter av bolagsorgan som står i strid med bankrörelselagen eller lagen om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag. En särregel i detta hänseende är nödvändig beträffande hänvisningen till bankrörelselagen. Hänvisningen i aktiebolagslagen till tillämplig lag om årsredovisning omfattar även lagen om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag. Någon särregel i det hänseendet är därför inte nödvändig.

Ytterligare en hänvisning till bankrörelselagen finns i 7 kap. 17 § första stycket bankaktiebolagslagen. Enligt denna bestämmelse skall en rättshandling som en ställföreträdare som avses i 7 kap. 15 § bankaktiebolagslagen, dvs. styrelsen eller särskilda firmatecknare, företagit i strid med bestämmelserna i bankaktiebolagslagen och i bankrörelselagen om bolagsorganens behörighet inte gälla mot bolaget. Med bestämmelser i bankrörelselagen om bolagsorganens behörighet avses bl.a. uppgörelser om skadestånd enligt 5 kap. bankrörelselagen som enbart kan träffas av bolagsstämman. Eftersom vissa bestämmelser om bolagsorganens behörighet alltså kommer att finnas kvar i bankrörelselagen behövs en särregel även i detta hänseende.

3.3.6.2 Hänvisningar till Finansinspektionen

Kommitténs förslag: Bestämmelsen enligt vilken Finansinspektionen under vissa förutsättningar skall förordna ersättare för styrelseledamot som skall tillsättas i annan ordning än genom val av bolagsstämman skall avskaffas. I överensstämmelse med vad som gäller för allmänna aktiebolag skall ersättare förordnas av rätten.

Den uttryckliga hänvisningen till Finansinspektionen som finns i vissa paragrafer ersätts av en hänvisning till den myndighet som regeringen bestämmer.

Om en styrelseledamot som enligt bolagsordningen skall tillsättas i annan ordning än genom val av bolagsstämma inte har utsetts skall Finansinspektionen enligt 7 kap. 2 § tredje stycket bankaktiebolagslagen på begäran av styrelsedamot, aktieägare m.fl. utse ersättare för denne. Enligt aktiebolagslagen utses en sådan ersättare av rätten. Kommittén anser att det i denna fråga är viktigt att enhetliga regler gäller för allmänna aktiebolag och bankaktiebolag. Något hinder möter inte mot att låta domstol förordna ersättare även för styrelseledamot i bankaktiebolag. Kommittén föreslår därför att särregeln för bankaktiebolagen avskaffas.

Enligt bankaktiebolagslagen skall verkställande direktören, minst hälften av styrelseledamöterna och en av de särskilda firmatecknare som styrelsen utser vara bosatta inom EES, om inte regeringen eller efter regeringens bemyndigande Finansinspektionen i särskilda fall tillåter något annat (7 kap. 3, 4 och 15 §§ bankaktiebolagslagen). Enligt motsvarande bestämmelser i aktiebolagslagen lämnas dispens från bosättningskravet av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Enligt kommitténs mening kan de aktuella bestämmelserna i aktiebolagslagen tillämpas även för bankaktiebolag. Regeringen kan förordna att Finansinspektionen skall pröva frågor av angivet slag.

4 Försäkringsbolag

4.1 Inledning

Reglerna om ledning av försäkringsbolag överensstämmer i stor utsträckning med ledningsreglerna i aktiebolagslagen. Styrelsens och verkställande direktörens ställning enligt försäkringsrörelselagen är densamma som i allmänna aktiebolag. Det finns inte några andra principiellt viktiga skillnader mellan reglerna om ledning av försäkringsbolag och aktiebolag. Reglerna skiljer sig emellertid åt i ett antal mindre betydelsefulla hänseenden. Bestämmelserna om styrelsens sammansättning och uppgifter skiljer sig i vissa avseenden från motsvarande regler i aktiebolagslagen. Även reglerna om verkställande direktör skiljer sig i vissa smärre avseenden. I försäkringsrörelselagen finns vidare en bestämmelse om en särskild befattningshavare - aktuarien - som saknar motsvarighet i allmänna aktiebolag. Försäkringsrörelselagen behandlar inte bara försäkringsaktiebolagen utan även de ömsesidiga försäkringsbolagen vilka, även om de uppvisar många med försäkringsaktiebolagen gemensamma drag, inte är aktiebolag. Detta förhållande ger upphov till vissa särskilda regler för de ömsesidiga försäkringsbolagen.

Flera av de nu aktuella reglerna har nyligen varit föremål för översyn av Försäkringsutredningen. I utredningens slutbetänkande Försäkringsrörelse i förändring 3 (SOU 1995:87) finns förslag till ändringar av flera regler om ledning av försäkringsbolag. Betänkandet bereds för närvarande inom Finansdepartementet. Kommittén har till uppgift att se över ledningsreglerna även för försäkringsbolag. Kommitténs direktiv anger att Försäkringsutredningens uppfattningar i den grundläggande synen på försäkringsrörelse skall ligga till grund för kommitténs arbete. Därtill kommer att kommitténs översyn av ledningsreglerna inte ger samma helhetssyn på försäkringsfrågorna som Försäkringsutredningen redovisat. Dessa omständigheter gör att kommitténs översyn i viss bemärkelse blir begränsad. Å andra sidan har kommittén den utgångspunkten att associationsrättsliga särregler så långt som möjligt skall rensas ut ur försäkringsrörelselagen. Det är en utgångspunkt som inte var lika utpräglad för Försäkringsutredningen. Kommittén gör därför i vissa frågor andra bedömningar än de som utredningen har gjort.

Det bör nämnas redan här att kommittén inte anser sig ha underlag för att bedöma om försäkringsbolag alltid skall vara publika aktiebolag eller om de också skall kunna vara privata aktiebolag. Som närmare redovisas i det följande anser kommittén emellertid att för försäkringsbolag i huvudsak skall gälla de strängare krav på ledningsorganisationen vilka enligt den nuvarande lydelsen av aktiebolagslagen gäller för de större aktiebolagen och vilka i framtiden kan komma att gälla för publika aktiebolag.

Inledningsvis redovisar kommittén sin inställning till de ledningsregler som Försäkringsutredningen har behandlat. Därefter redovisar kommittén sin inställning till de övriga särreglerna i kapitlet om ledning av försäkringsbolag.

4.2 Regler som har behandlats av Försäkringsutredningen

4.2.1 Inledning

Flera regler i ledningskapitlet har blivit föremål för Försäkringsutredningens översyn. Det gäller bestämmelsen om försäkringstagarrepresentant, bestämmelserna som anger styrelsens uppgifter, generalklausulen och bestämmelsen om aktuarie. I stor utsträckning ansluter sig kommittén till Försäkringsutredningens förslag. I avvaktan på att beredningen av utredningens förslag slutförs på Finansdepartementet finns det emellertid inte skäl att göra några ändringar av de gällande bestämmelserna. I de fall som reglerna om ledning av försäkringsbolag skiljer sig från motsvarande regler enligt aktiebolagslagen föreslår kommittén att särregler under övergångsperioden behålls i försäkringsrörelselagen.

4.2.2 Försäkringstagarrepresentant

Kommitténs förslag: Bestämmelsen om försäkringstagarrepresentant skall avskaffas. I avvaktan på att beredningen av Försäkringsutredningens förslag slutförs bör emellertid en bestämmelse om försäkringstagarrepresentant finnas kvar i försäkringsrörelselagen.

Enligt den nu gällande lydelsen av 8 kap. 1 § försäkringsrörelselagen skall i försäkringsaktiebolag minst en av styrelseledamöterna utses

"med uppgift att särskilt vaka över att försäkringstagarnas intresse beaktas". En sådan s.k. försäkringstagarrepresentant skall antingen utses av försäkringstagarna eller någon intressegrupp som har anknytning till dem genom att en bestämmelse därom tas in i bolagsordningen eller förordnas av regeringen eller av myndighet som regeringen bestämmer.

Försäkringsutredningen har föreslagit att bestämmelsen skall avskaffas. Enligt utredningens mening bör driften av ett försäkringsbolag helt förbehållas ägarna medan försäkringstagarnas intressen tillgodoses på annat sätt bl.a. genom att det gäller vissa verksamhetsregler som Finansinspektionen kontrollerar efterlevnaden av.³⁶ Kommittén gör ingen annan bedömning än Försäkringsutredningen och ansluter sig således till förslaget att bestämmelsen skall avskaffas. I avvaktan på att beredningen av utredningens förslag slutförs bör en bestämmelse om försäkringstagarrepresentant finnas kvar i försäkringsrörelselagen.

4.2.3 Styrelsens uppgifter

4.2.3.1 Förvaltning av bolagets angelägenheter

Kommitténs förslag: Försäkringsutredningens förslag att det i försäkringsrörelselagen skall tas in en bestämmelse som anger styrelsens skyldighet att förvalta bolagets angelägenheter i enlighet med försäkringsrörelselagen, föreskrifter som har meddelats med stöd av denna lag och i övrigt gällande bestämmelser om försäkringsrörelse bör inte genomföras.

Enligt den nu gällande lydelsen av 8 kap. 7 § första stycket försäkringsrörelselagen svarar styrelsen för bolagets organisation och för förvaltningen av bolagets angelägenheter. Försäkringsutredningen har föreslagit att i bestämmelsen dessutom anges att styrelsen skall förvalta bolagets verksamhet i enlighet med försäkringsrörelselagen, föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen och i övrigt gällande bestämmelser om försäkringsrörelse. Ytterligare bestämmelser om försäkringsrörelse finns i bl.a. trafikskadelagen (1975:1410), lagen (1976:357) om motortävlingsförsäkring och trafikförsäkringsförordningen (1976:359).

I sin nu gällande lydelse överensstämmer bestämmelsen i försäkringsrörelselagen med motsvarande bestämmelse i 8 kap. 6 § aktiebolagslagen. Försäkringsutredningens förslag innebär att det införs en

³⁶ SOU 1995:87 s. 235 f.

särregel i försäkringsrörelselagen. Behovet av en bestämmelse som anger att styrelsen för ett försäkringsbolag i sin förvaltning av bolaget skall följa lagstiftningen rörande försäkringsbolag måste dock betraktas som litet. Med hänsyn till intresset av att så långt möjligt ha enhetliga regler för allmänna aktiebolag och försäkringsaktiebolag finner kommittén att den av Försäkringsutredningen föreslagna bestämmelsen inte bör införas.

4.2.3.2 Fastställande av vissa riktlinjer för försäkringsverksamheten

Kommitténs förslag: Försäkringsutredningens förslag att det skall införas en bestämmelse i försäkringsrörelselagen som anger styrelsens ansvar för att riktlinjer för försäkringsverksamheten m.m. fastställs skall genomföras. I avvaktan på beredningen av förslaget föreslår kommittén att de nu gällande reglerna i ämnet behålls i försäkringsrörelselagen.

I försäkringsrörelselagen finns bestämmelser som uttryckligen anger att särskilt viktiga uppgifter är förbehållna styrelsen. De ifrågavarande bestämmelserna har samband med hanteringen av de särskilda risker som finns i försäkringsverksamheten. Enligt gällande lydelse av 8 kap. 7 § tredje stycket försäkringsrörelselagen skall styrelsen fastställa s.k. placeringsriktlinjer och fortlöpande pröva om de behöver ändras. I paragrafens fjärde stycke anges vidare att styrelsen skall informera försäkringstagare om riktlinjernas huvudsakliga innehåll samt lämna uppgift till Finansinspektionen om de försäkringstekniska avsättningarnas storlek. Vidare skall styrelsen enligt 8 kap. 8 § försäkringsrörelselagen besluta om antagande och ändring av grunder.

Försäkringsutredningen har föreslagit vissa ändringar av reglerna i 7 kap. försäkringsrörelselagen, bl.a. att försäkringsbolagen även skall upprätta riktlinjer för den försäkringsmatematiska hanteringen av sina åtaganden enligt försäkringsavtalen, dvs. försäkringstekniska avsättningar. De ifrågavarande riktlinjerna betecknas "försäkringstekniska riktlinjer". Utredningen har vidare föreslagit att begreppet "grunder" skall utgå och ersättas av "tekniskt underlag".

De föreslagna ändringarna motiverar vissa följdändringar i 8 kap. försäkringsrörelselagen. Försäkringsutredningen har föreslagit att bestämmelserna om styrelsens skyldighet att fastställa riktlinjer och upprätta tekniskt underlag etc. samlas i en enda paragraf av i huvudsak följande innebörd. Styrelsen är skyldig att fastställa försäkringstekniska riktlinjer och placeringsriktlinjer samt att se till att tekniskt underlag

upprättas. Vidare är styrelsen skyldig att se till att riktlinjerna och det tekniska underlaget följs samt fortlöpande pröva om riktlinjerna behöver ändras. Styrelsens informationsskyldighet i förhållande till försäkringstagarna föreslås kvarstå oförändrad i förhållande till nu gällande lag och detsamma gäller styrelsens uppgiftsskyldighet i förhållande till Finansinspektionen.

Enligt kommitténs mening är de ifrågavarande uppgifterna i och för sig sådana att de åligger styrelsen utan något uttryckligt stadgande. Försäkringsutredningen har motiverat den föreslagna bestämmelsen med att den ökar "medvetenheten om ansvar [...] inom styrelsen, varigenom det skapas incitament för upprättande av interna regelverk och informationsrutiner."³⁷ Motiveringen överensstämmer i huvudsak med regeringens motivering av sitt förslag till tydligare och utförligare regler om styrelsens uppgifter och ansvar i aktiebolagslagen.³⁸ Enligt kommitténs mening är uttryckliga stadganden om styrelsens uppgifter och ansvar av stor betydelse för att skapa förutsättningar för en ändamålsenlig organisation av försäkringsbolag. Den av Försäkringsutredningen föreslagna utformningen av bestämmelsen framstår som ändamålsenlig. I bestämmelserna betonas inte bara styrelsens skyldighet att fastställa riktlinjerna utan också att kontrollera deras efterlevnad och fortlöpande pröva om de behöver ändras. Kommittén delar därför Försäkringsutredningens bedömning att det bör införas en bestämmelse av föreslagen lydelse. I avvaktan på att beredningen av Försäkringsutredningens förslag slutförs bör de nu gällande reglerna i 8 kap. 7 § tredje – fjärde styckena och 8 kap. 8 § försäkringsrörelselagen behållas.

4.2.4 Generalklausulen

Kommitténs förslag: Försäkringsutredningens förslag om att den nuvarande bestämmelsen i 8 kap. 15 § försäkringsrörelselagen, den s.k. generalklausulen, skall utvidgas till att omfatta även rättshandlingar till nackdel för försäkringstagare eller andra ersättningsberättigade i en viss situation bör genomföras.

Enligt sin nu gällande lydelse överensstämmer generalklausulen i 8 kap. 15 § första stycket försäkringsrörelselagen, såvitt den avser försäkringsaktiebolag, med motsvarande bestämmelse i aktiebolagslagen.

³⁷ SOU 1995:87, s. 221.

³⁸ Lagrådsremissen, ss. 67-71, 193-195 och 196-198. Se även SOU 1995:44 ss. 245 och 273-276.

Enligt bestämmelsen får således styrelsen eller någon annan ställföreträdare för bolaget inte företa rättshandlingar eller andra åtgärder som är ägnade att ge otillbörliga fördelar åt aktieägare eller andra till nackdel för bolaget eller andra aktieägare. Försäkringsutredningen har emellertid föreslagit att bestämmelsen även skall omfatta rättshandlingar som kan vara till nackdel för försäkringstagarna eller andra ersättningsberättigade på grund av försäkringsavtal i en viss situation. Om bolaget till eget kapital har avsatt belopp för dessas räkning, får en ställföreträdare i allmänhet inte företa rättshandlingar som behandlar sådana avsättningar sämre än övrigt eget kapital.³⁹

Kommittén har inte underlag att göra någon annan bedömning än Försäkringsutredningen i den här frågan. Om utredningens förslag genomförs behövs en särregel i försäkringsrörelselagen. Det behövs dock ingen särregel innan förslaget i övrigt genomförs.

Det bör nämnas att generalklausulen i försäkringsrörelselagen även gäller garantier i ömsesidiga försäkringsbolag. Kommittén återkommer till denna fråga.

4.2.5 Aktuarien

Kommitténs förslag: Bestämmelsen om att de försäkringstekniska utredningarna och beräkningarna i försäkringsbolag som meddelar livförsäkring skall utföras under överinseende av en aktuarie skall, såsom Försäkringsutredningen föreslagit, utvidgas till att omfatta även skadeförsäkringsbolag. Bestämmelsen avseende aktuarie i livbolag skall således vara kvar i försäkringsrörelselagen och tillägget rörande skadeförsäkringsbolag skall införas i samband med övriga ändringar föranledda av Försäkringsutredningens förslag.

I försäkringsbolag som meddelar livförsäkring skall enligt 8 kap. 18 § försäkringsrörelselagen de försäkringstekniska utredningarna och beräkningarna utföras under överinseende av en aktuarie. Försäkringsutredningen har föreslagit att motsvarande ordning skall gälla även i skadeförsäkringsbolag. Genom förslaget har utredningen velat betona de försäkringstekniska beräkningarnas betydelse för försäkringsbolags möjligheter att infria sina åtaganden.

Aktuarien är ett viktigt och för försäkringsbolag unikt instrument för den interna kontrollen. Kommittén anser sig inte ha möjlighet att göra någon annan bedömning än Försäkringsutredningen i frågor rörande

---

³⁹ SOU 1995:87, ss. 283-284.

aktuariens ställning. Den nuvarande bestämmelsen om aktuarie i livbolag skall således tas in som en särbestämmelse i försäkringsrörelselagen. Vidare skall den av Försäkringsutredningen föreslagna utvidgningen av bestämmelsen till att avse även skadeförsäkringsbolag genomföras.

4.3 Övriga regler

4.3.1 Inledning

För försäkringsaktiebolag tillämpas i huvudsak de strängare organisationsregler som gäller för allmänna aktiebolag vars aktiekapital eller maximikapital uppgår till minst en miljon kronor. Ett försäkringsaktiebolags styrelse måste således bestå av minst tre ledamöter. Vidare måste det finnas en verkställande direktör som inte får vara ordförande i styrelsen. Kommittén har att ta ställning till om det finns starka skäl att behålla de ifrågavarande särreglerna. Vidare har kommittén att besvara frågan om det finns starka skäl att behålla en bestämmelse i försäkringsrörelselagen enligt vilken de ömsesidiga försäkringsbolagen kan medges dispens från kravet på verkställande direktör. Vissa av de särregler som gäller för ömsesidiga försäkringsbolag är motiverade av att dessa bolag inte är aktiebolag. De särreglerna kommer även fortsättningsvis att behövas i försäkringsrörelselagen.

4.3.2 Styrelsens storlek

Kommitténs förslag: Bestämmelsen i försäkringsrörelselagen om att styrelsen i försäkringsbolag alltid skall bestå av minst tre styrelseledamöter skall behållas.

Enligt 8 kap. 1 § första stycket försäkringsrörelselagen skall styrelsen i försäkringsbolag alltid bestå av minst tre ledamöter. I allmänna aktiebolag vars aktiekapital eller maximikapital understiger en miljon kronor får styrelsen emellertid ha färre ledamöter om det finns minst en suppleant. Regeringen har föreslagit att skillnad i stället görs mellan publika och privata bolag på så sätt att publika bolag måste ha en styrelse med minst tre ledamöter och en verkställande direktör medan privata bolag föreslås kunna ha färre ledamöter. Med hänsyn till det särskilt starka intresset av en väl fungerande intern kontroll i försäkringsbolag bör,

enligt kommitténs mening, styrelsen i ett försäkringsbolag alltid bestå av minst tre ledamöter. Kommittén föreslår därför att en regel av denna innebörd finns kvar i försäkringsrörelselagen trots att det innebär en avvikande reglering jämfört med aktiebolagslagen.

4.3.3 Verkställande direktören

Kommitténs förslag: Bestämmelserna i försäkringsrörelselagen om att styrelsen i försäkringsbolag skall utse verkställande direktör och att verkställande direktören inte får vara ordförande i styrelsen skall gälla utan undantag. Därigenom upphör möjligheten för de ömsesidiga försäkringsbolagen att undantas från kravet på att verkställande direktör skall utses och att verkställande direktören inte får vara ordförande i styrelsen.

Enligt 8 kap. 3 § första stycket försäkringsrörelselagen skall verkställande direktör utses i försäkringsbolag. För försäkringsaktiebolag är kravet på att verkställande direktör skall utses undantagslöst. Likaså är förbudet enligt 8 kap. 10 § första stycket försäkringsrörelselagen för verkställande direktör att vara styrelseordförande undantagslöst i försäkringsaktiebolag. I allmänna aktiebolag vars aktiekapital understiger en miljon kronor behöver inte verkställande direktör utses. Om verkställande direktör utse kan han eller hon vara ordförande i styrelsen. Regeringen har – i likhet med vad som angetts ovan beträffande styrelsens storlek – föreslagit att skillnad i stället görs mellan privata och publika aktiebolag. Verkställande direktör måste enligt förslaget alltid utses i publika aktiebolag men inte i privata. I de sistnämnda bolagen kan verkställande direktören vara ordförande i styrelsen. Av samma skäl som angetts beträffande styrelsens storlek bör det, enligt kommitténs mening, alltid finnas en verkställande direktör i försäkringsaktiebolag. I dessa bolag får verkställande direktören inte heller vara ordförande i styrelsen.

Enligt nuvarande ordning kan undantag från kravet på att verkställande direktör skall utses och från förbudet enligt 8 kap. 10 § första stycket försäkringsrörelselagen för verkställande direktören att vara styrelseordförande göras för de ömsesidiga försäkringsbolagen. Enligt 8 kap. 5 § försäkringsrörelselagen får regeringen – eller efter regeringens bemyndigande Finansinspektionen – om särskilda skäl föreligger medge undantag från bestämmelserna om att verkställande direktör skall utses, att det åligger styrelsen att utse verkställande direktör och att verkställande direktören inte får vara ordförande i bolagets styrelse.

Om ett försäkringsbolag medges dispens från skyldigheten att ha en verkställande direktör skall styrelsen uppdra åt en av styrelseledamöterna att fullgöra de skyldigheter som åligger verkställande direktören i fråga om bokföring och medelsförvaltning. Den ifrågakvarande styrelseledamoten kallas vanligen verkställande ledamot.

Dispensmöjligheterna är främst avsedda för de mindre, lokala bolagen. Det har ansetts allt för betungande för vissa av dessa att utse verkställande direktör. Dispensmöjligheterna skall således ge möjlighet att underlätta förvaltningen av bolagen. Enligt kommitténs mening är det emellertid tveksamt om bestämmelsen har någon större betydelse i detta hänseende. Även i de ömsesidiga försäkringsbolagen skall styrelsen bestå av minst tre ledamöter. Konsekvensen av att avskaffa bestämmelsen behöver inte bli någon annan än att en av styrelseledamöterna - i egenskap av verkställande direktör - ansvarar för den löpande förvaltningen i dess helhet och inte bara för bokföring och medelsförvaltning. Enligt kommitténs mening är bestämmelsen av så begränsad betydelse att det inte finns skäl att behålla den. Även för de ömsesidiga försäkringsbolagen bör således gälla ett krav på att styrelsen alltid skall utse verkställande direktör och att verkställande direktören inte får vara ordförande i styrelsen.

På grund av det anförda föreslår kommittén att kravet på att det alltid skall finnas verkställande direktör i försäkringsbolag skall vara undantagslöst. Även kravet på att verkställande direktören inte får vara ordförande i styrelsen skall vara undantagslöst.

4.3.4 Vissa avvikande regler för ömsesidiga försäkringsbolag

De ömsesidiga försäkringsbolagen är inte aktiebolag. Även om flertalet av ledningsreglerna i försäkringsrörelselagen är gemensamma för försäkringsaktiebolagen och de ömsesidiga bolagen finns det skillnader. Den ovan redovisade bestämmelsen om försäkringstagarrepresentant gäller endast försäkringsaktiebolag. Möjligheten för de ömsesidiga försäkringsbolagen att få dispens från kravet på verkställande direktör har redovisats i det föregående. Förutom de nu angivna bestämmelserna finns det skillnader som föranleds av det förhållandet att det i de ömsesidiga bolagen inte finns några aktier eller aktieägare. Bolagen ägs av försäkringstagarna vilka därför betecknas som "delägare". I praktiken företräds emellertid delägarna av representanter - i lagen betecknade som "delegerade". De personer som bidragit med ett bolags startkapital - i lagen benämnda "garanter" - kan under vissa förutsättningar ha en roll att spela vid sidan av delägarna. I ledningskapitlet i försäkrings-

rörelselagen finns några bestämmelser som gör skillnad mellan försäkringsaktiebolag och ömsesidiga bolag.

4.3.4.1 Förordnande av ersättare för styrelseledamot

Kommitténs förslag: En särregel enligt vilken ersättare för styrelseledamot skall förordnas på begäran även av delägare, delegerad eller garant i ömsesidigt försäkringsbolag skall behållas i försäkringsrörelselagen.

Om en styrelseledamot, som enligt bolagsordningen skall tillsättas på något annat sätt än genom val av bolagsstämman, inte har utsetts, skall rätten enligt 8 kap. 2 § tredje stycket försäkringsrörelselagen förordna en ersättare på ansökan av bl.a styrelseledamot, aktieägare, delägare, delegerad, garant eller borgenär. Den motsvarande bestämmelsen i aktiebolagslagen anger av naturliga skäl inte att delägare, delegerad eller garant kan göra en sådan ansökan men i likhet med bestämmelsen i försäkringsrörelselagen anger den att ansökan kan göras även av den vars rätt kan vara beroende av att det finns någon som kan företräda bolaget.

Enligt kommitténs mening är det tveksamt om det finns tillräckligt starka skäl att behålla en särregel som anger att delägare, delegerade och garantier kan begära att ersättare för styrelseledamot utses. De angivna personerna torde ändå innefattas i uttrycket "annan vars rätt kan vara beroende av att det finns någon som kan företräda bolaget." För tydlighetens skull föreslår kommittén ändå att en särregel behålls i detta hänseende.

4.3.4.2 Anmälan av aktieinnehav

Kommitténs förslag: Bestämmelsen i försäkringsrörelselagen om att styrelseledamöter och verkställande direktör i ömsesidiga försäkringsbolag skall för införande i aktieboken anmäla aktieinnehav i bolag som ingår i koncern där det ömsesidiga bolaget ingår skall vara kvar.

Bestämmelsen i 8 kap. 6 § försäkringsrörelselagen anger en skyldighet för styrelseledamöterna och verkställande direktören i försäkringsaktiebolag att för införande i aktieboken anmäla aktieinnehav i bolaget och i bolag i samma koncern. För de ömsesidiga bolagen gäller, enligt samma paragraf, anmälningsskyldigheten endast aktieinnehav i bolag som ingår i koncern där det ömsesidiga bolaget ingår. Av aktiebolags-

lagen följer samma anmälningsskyldighet som gäller för funktionärer i försäkringsaktiebolag enligt försäkringsrörelselagen. Följaktligen behövs ingen regel för dem i försäkringsrörelselagen. Däremot behövs alltså en bestämmelse om de ömsesidiga försäkringsbolagen.

4.3.4.3 Generalklausulen

Kommitténs förslag: Försäkringsutredningens förslag om att den nuvarande bestämmelsen i 8 kap. 15 § första stycket försäkringsrörelselagen, den s.k. generalklausulen, skall utvidgas till att omfatta även delägarna i ömsesidiga försäkringsbolag skall genomföras. I avvaktan på beredningen av förslaget behålls den nuvarande bestämmelsen.

Generalklausulen i 8 kap. 15 § första stycket försäkringsrörelselagen förbjuder enligt sin nu gällande lydelse styrelsen eller andra ställföreträdare att gynna vissa aktieägare i försäkringsaktiebolag, garanter i ömsesidiga försäkringsbolag eller andra på bolagets, andra aktieägares eller andra garanters bekostnad. Den nu redovisade särskilda regeln för ömsesidiga försäkringsbolag kommer även fortsättningsvis att behöva finnas kvar i försäkringsrörelselagen. Försäkringsutredningen har föreslagit att generalklausulen även skall omfatta delägarna i ömsesidiga försäkringsbolag. Kommittén gör inte någon annan bedömning. I överensstämmelse med vad som angetts beträffande de övriga regler som behandlats av Försäkringsutredningen bör beredningen av utredningens förslag avvaktas. Bestämmelsen bör tills vidare gälla i sin nuvarande utformning

4.3.5 Lagtekniska frågor m.m.

Kommitténs förslag: En särregel skall finnas kvar som anger att vad som sägs om styrelseledamöter i försäkringsrörelselagen i tillämpliga delar skall gälla även suppleanter. Vidare skall en särregel avseende förbudet för ställföreträdare att följa föreskrifter av bolagsstämman eller annat bolagsorgan som inte är gällande därför att de står i strid med försäkringsrörelselagen finnas kvar. Slutligen skall en särregel behållas enligt vilken en rättshandling som ställföreträdare företagit i strid med bestämmelserna om bolagsorganens behörighet i försäkringsrörelselagen inte kan göras gällande mot bolaget.

Några av försäkringsrörelselagens ledningsregler innehåller hänvisningar till "denna lag" och annan försäkringslagstiftning. Även vid en tillämpning av aktiebolagslagen för försäkringsbolag kommer rörelsereglerna för försäkringsbolagen att finnas kvar i försäkringsrörelselagen. Frågan är i vilken utsträckning det finns skäl att införa särregler för hänvisningar till försäkringslagstiftningen.

Enligt 8 kap. 1 § femte stycket försäkringsrörelselagen skall vad som sägs i den lagen om styrelseledamöter i tillämpliga delar gälla även suppleanter. Det kommer även i fortsättningen att finnas vissa bestämmelser om styrelseledamöter i försäkringsrörelselagen. En bestämmelse som anger att vad som sägs om styrelseledamöter skall gälla även suppleanter bör därför finnas kvar i försäkringsrörelselagen.

Enligt 8 kap. 15 § andra stycket försäkringsrörelselagen får en ställföreträdare inte följa en föreskrift av ett bolagsorgan om föreskriften inte gäller därför att den står i strid med bl.a. försäkringsrörelselagen och lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag. Av naturliga skäl innehåller inte motsvarande bestämmelse i 8 kap. 13 § andra stycket aktiebolagslagen någon hänvisning till försäkringsrörelselagen eller lagen om årsredovisning i försäkringsföretag. Bestämmelsen innehåller dock en hänvisning till tillämplig lag om årsredovisning.

Enligt kommitténs uppfattning bör även i fortsättningen gälla att ställföreträdare för försäkringsbolag inte får följa föreskrifter av bolagsorgan som står i strid med försäkringsrörelselagen eller lagen om årsredovisning i försäkringsföretag. En särregel i detta hänseende är nödvändig beträffande hänvisningen till försäkringsrörelselagen. Hänvisningen i aktiebolagslagen till tillämplig lag om årsredovisning omfattar även lagen om årsredovisning i försäkringsföretag. Någon särregel i detta hänseende är därför inte nödvändig.

I 8 kap. 7 § andra stycket försäkringsrörelselagen anges att verkställande direktören skall sörja för att bolagets bokföring fullgörs i överensstämmelse med lagen om årsredovisning i försäkringsföretag och andra författningar. I den motsvarande bestämmelsen i aktiebolagslagen anges att verkställande direktören skall sörja för att bolagets bokföring fullgörs i överensstämmelse med lag. Det ifrågavarande uttrycket torde omfatta även lagen om årsredovisning i försäkringsföretag. Någon särregel i detta hänseende är därför inte nödvändig för försäkringsbolagen.

Enligt 8 kap. 16 § första stycket försäkringsrörelselagen skall en rättshandling som ställföreträdare som avses i 13 §, dvs. styrelsen eller särskild firmatecknare, företagit i strid med bestämmelserna i försäkringsrörelselagen om bolagsorganens behörighet inte gälla mot bolaget. Om aktiebolagslagen kommer att gälla även för försäkringsbolag kommer bestämmelserna avseende bolagsorganens behörighet i huvud-

sak att återfinnas i den lagen. Det är i dag svårt att överblicka i vilken utsträckning som bestämmelser om bolagsorganens behörighet i framtiden kommer att finnas kvar i försäkringsrörelselagen. Mot bakgrund härav föreslår kommittén att en särregel tills vidare skall finnas kvar i försäkringsrörelselagen enligt vilken en rättshandling som en ställföreträdare företar i strid med försäkringsrörelselagens bestämmelser om bolagsorganens behörighet inte kan göras gällande mot bolaget.

5 Författningskommentar

5.1 Förslaget till lag om ändring i bankrörelselagen (1987:617)

1 kap.

26 §

Av paragrafens första mening framgår att kravet på att det skall finnas minst tre styrelseledamöter i bankaktiebolag är undantagslöst. Motiven till bestämmelsen framgår av avsnitt 3.3.2.1.

Paragrafens andra mening ersätter den s.k. femtalsregeln i 7 kap. 3 § andra stycket bankaktiebolagslagen. Den nya bestämmelsen innebär en uppmjukning i förhållande till femtalsregeln. Av det totala antalet styrelseledamöter skall fler än hälften utgöras av personer som inte är anställda i bankaktiebolaget eller i företag som ingår i samma koncern som banken. Bestämmelsen har endast avseende på det totala antalet styrelseledamöter och saknar betydelse för bestämmelserna om beslutsförhet och röstmajoritet m.m. Styrelsen kan således, på grund av vissa ledamöters frånvaro, vid ett enskilt sammanträde till övervägande del bestå av anställda. Till skillnad från vad som har gällt enligt femtalsregeln skall de arbetstagarrepresentanter som utsetts enligt lagen (1987:1245) om styrelserepresentation för de privatanställda omfattas av bestämmelsen.

27 §

Paragrafen motsvarar delvis 7 kap. 4 § första stycket och 11 § bankaktiebolagslagen. Kravet på att det alltid skall finnas en verkställande direktör i bankaktiebolag kvarstår liksom förbudet för denne att vara ordförande i styrelsen. I övrigt tillämpas aktiebolagslagens bestämmelser beträffande verkställande direktören.

28 §

Paragrafen överensstämmer med 7 kap. 15 § tredje stycket bankaktiebolagslagen såtillvida att styrelsen endast får uppdra åt två eller flera personer i förening att teckna bankaktiebolagets firma. Av paragrafens

sista mening, som hänvisar till 8 kap. 12 § aktiebolagslagen, framgår att verkställande direktören har ensam firmateckningsrätt inom sitt kompetensområde.

29 §

Enligt 8 kap. 13 § andra stycket aktiebolagslagen får ställföreträdare inte följa föreskrifter av bolagsstämman eller andra bolagsorgan som strider mot aktiebolagslagen, tillämplig lag om årsredovisning eller bolagsordningen. Den aktuella paragrafen i bankrörelselagen innehåller det tillägget att ställföreträdare för bankaktiebolag inte heller får följa föreskrift som strider mot denna lag.

30 §

Enligt 8 kap. 14 § första stycket aktiebolagslagen gäller inte en rättshandling som ställföreträdare har företagit i strid med bestämmelserna i den lagen om bolagsorganens behörighet mot bolaget. Den här behandlade paragrafen innehåller det tillägget att inte heller rättshandlingar som strider mot bestämmelser i bankrörelselagen om bolagsorganens behörighet gäller mot bolaget.

31 §

Enligt 8 kap. 1 § fjärde stycket aktiebolagslagen skall vad som sägs i lagen om styrelseledamöter i tillämpliga delar gälla även styrelsesuppleanter. I bankrörelselagen finns också bestämmelser om styrelseledamöter. Paragrafen innehåller det tillägget att bestämmelserna om styrelseledamöter i bankrörelselagen i tillämpliga delar skall gälla även suppleanter.

32 §

Paragrafen saknar motsvarighet i bankaktiebolagslagen och aktiebolagslagen, i dess nu gällande lydelse. Paragrafen motsvarar i sak en i den tidigare nämnda lagrådsremissen föreslagna bestämmelse (8 kap. 7 §). Denna bestämmelse avser endast publika aktiebolag. Eftersom kommittén anser att bestämmelsen bör gälla alla bankaktiebolag har denna paragraf införts. De närmare motiven framgår av avsnitt 3.3.3.

5 kap.

1, 3, 5 och 8 §§

De föreslagna ändringarna i skadeståndsreglerna är föranledda av att verkställande direktören i bankaktiebolag blir bolagsorgan och att delegatbegreppet avskaffas beträffande bankaktiebolag.

5.2 Förslaget till lag om ändring i försäkringsrörelselagen (1982:713)

8 kap.

1 §

Paragrafen överensstämmer med 8 kap. 1 § första stycket försäkringsrörelselagen. I enlighet med vad som gäller för bankaktiebolag är kravet på att styrelsen skall ha minst tre styrelseledamöter undantagslöst.

2 §

Paragrafen överensstämmer med de nu gällande bestämmelserna om försäkringstagarrepresentant i 8 kap. 1 § försäkringsrörelselagen. Som framgår av övervägandena (avsnitt 4.2.2) föreslås paragrafen gälla endast under en övergångstid, i avvaktan på beredningen av Försäkringsutredningens förslag att avskaffa bestämmelserna om försäkringstagarrepresentant.

3 §

Enligt paragrafen kan även delägare, delegerad och garant begära att rätten enligt 8 kap. 2 § tredje stycket aktiebolagslagen förordnar ersättare för styrelseledmot som enligt bolagsordningen skall tillsättas i annan ordning än genom val av bolagsstämman, om sådan inte utsetts. Denna bestämmelse och 8 kap. 2 § tredje stycket aktiebolagslagen motsvarar tillsammans 8 kap. 2 § tredje stycket försäkringsrörelselagen.

4 §

Paragrafen överensstämmer med gällande bestämmelser för försäkringsaktiebolag i 8 kap. 3 § första stycket och 10 § första stycket för-

säkringsrörelselagen. Kravet på att verkställande direktör skall utses och förbudet för denne att vara styrelseordförande föreslås i fortsättningen gälla utan undantag även i ömsesidiga försäkringsbolag. De närmare motiven till bestämmelsen framgår av avsnitt 4.3.3.

5 §

Paragrafen överensstämmer i sak med bestämmelsen för de ömsesidiga försäkringsbolagen i 8 kap. 6 § försäkringsrörelselagen. Särregeln är motiverad av att de ömsesidiga försäkringsbolagen inte är aktiebolag och att styrelseledamöternas och verkställande direktörens aktieinnehav därför inte kan avse det ömsesidiga bolaget utan endast de övriga aktiebolag som ingår i koncernen.

6 §

Av redogörelsen i allmänmotiveringen (avsnitt 4.2.3.2) framgår att Försäkringsutredningen har föreslagit att bestämmelserna om styrelsens ansvar att fastställa riktlinjer för försäkringsverksamheten m.m. som för närvarande återfinns i 8 kap. 7 § tredje och fjärde styckena samt 8 kap. 8 § försäkringsrörelselagen skall få en ny utformning och att de skall samlas i en paragraf. Kommittén ansluter sig till utredningens förslag. I avvaktan på beredningen av förslaget skall de nuvarande bestämmelserna i detta ämne fortsätta att gälla. Bestämmelserna återfinns dock i andra paragrafer än tidigare. Den aktuella paragrafen överensstämmer med 8 kap. 7 § tredje stycket försäkringsrörelselagen. I de efterföljande paragraferna återfinns de övriga bestämmelserna.

7 §

Paragrafen överensstämmer med 8 kap. 7 § fjärde stycket försäkringsrörelselagen. Motiven till paragrafen framgår av redogörelsen under 5 § och av allmänmotiveringen (avsnitt 4.2.3.2).

8 §

Paragrafen överensstämmer med 8 kap. 8 § försäkringsrörelselagen. Motiven till paragrafen framgår av redogörelsen under 5 § och av allmänmotiveringen (avsnitt 4.2.3.2).

9 §

Paragrafen innehåller den s.k. generalklausulen för de ömsesidiga försäkringsbolagen och överensstämmer i sak med motsvarande bestämmelse i 8 kap. 15 § försäkringsrörelselagen. För försäkringsaktiebolagen kan däremot generalklausulen i aktiebolagslagen tillämpas, åtminstone under en övergångsperiod.

Försäkringsutredningen har föreslagit att generalklausulen får en ändrad utformning för såväl de ömsesidiga försäkringsbolagen som för försäkringsaktiebolagen. Till att börja med har Försäkringsutredningen föreslagit att generalklausulen skall utvidgas till att omfatta även handlingar som är till nackdel för delägarna i ömsesidiga försäkringsbolag. Vidare har utredningen föreslagit att generalklausulen under vissa förutsättningar även skall omfatta försäkringstagarna i försäkringsaktiebolag. Förslagen innebär bl.a. att en särregel kommer att behöva införas för försäkringsaktiebolagen. I avvaktan på beredningen av Försäkringsutredningens förslag föreslås inte några ändringar av generalklausulens utformning.

10 §

Enligt 8 kap. 13 § andra stycket aktiebolagslagen får ställföreträdare inte följa föreskrifter av bolagsstämman eller andra bolagsorgan som strider mot aktiebolagslagen, tillämplig lag om årsredovisning eller bolagsordningen. Den aktuella paragrafen i försäkringsrörelselagen innehåller det tillägget att ställföreträdare för försäkringsbolag inte heller får följa föreskrift som strider mot denna lag.

11 §

Enligt 8 kap. 14 § första stycket aktiebolagslagen gäller inte en rättshandling som ställföreträdare har företagit i strid med bestämmelserna i den lagen om bolagsorganens behörighet mot bolaget. Den här behandlade paragrafen innehåller det tillägget att inte heller rättshandlingar som strider mot bestämmelser i försäkringsrörelselagen om bolagsorganens behörighet gäller mot bolaget.

12 §

Paragrafen överensstämmer med 8 kap. 18 § försäkringsrörelselagen. Som framgår av allmänmotiveringen (avsnitt 4.2.5) har Försäkringsutredningen föreslagit att bestämmelsen om att aktuarie skall utföra försäkringstekniska utredningar och beräkningar skall utvidgas till att om-

fatta även skadeförsäkringsbolag. I avvaktan på beredningen av utredningens förslag föreslås inte några ändringar.

5.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1987:1245) om styrelserepresentation för de privatanställda

13 §

Ändringen är en följd av att bestämmelsen i 7 kap. 6 § andra stycket bankaktiebolagslagen upphävs. Någon ändring av paragrafens innebörd har dock inte avsetts. I bankaktiebolag skall representanter för de anställda ha samma rätt som tidigare att delta i regionstyrelsers arbete.

6 Kostnadskonsekvenser och ikraftträdande

Kostnadskonsekvenser

Förslaget medför såväl samhällsekonomiska som statsfinansiella vinster. De samhällsekonomiska vinsterna kommer av ett enklare och tydligare regelverk. Statsfinansiellt medför förslaget lägre kostnader för framtida lagstiftningsarbete. En närmare redogörelse för konsekvenserna av förslaget har lämnats i kapitel 2.

Ikraftträdande

En förutsättning för att kommitténs förslag skall kunna genomföras i sin helhet är att de av regeringen, i lagrådsremissen Aktiebolagets organisation, föreslagna ändringarna genomförs före eller samtidigt som kommitténs förslag. Det är vidare angeläget att Finansdepartementets förslag i dessa delar, som läggs fram i en promemoria i anslutning till detta betänkande, genomförs samtidigt som förslagen i detta betänkande. Det är däremot inte nödvändigt att Försäkringsutredningens förslag genomförs innan förslagen i detta betänkande.

Med utgångspunkten att det som sagts ovan beaktas, föreslår kommittén att de av kommittén föreslagna bestämmelserna träder i kraft den 1 januari 1999.

Referenser

Litteratur

Dotevall, R., Skadeståndsansvar för styrelseledamot och verkställande direktör, Norstedts förlag, 1989.

Nial, H., Svensk associationsrätt i huvuddrag, Norstedts Juridik, sjätte upplagan, 1995.

Taxell, L.E., Bolagsledningens ansvar, Åbo Akademis förlag, 1988.

Taxell, L. E., Aktiebolagets organisation, Åbo Akademis förlag, 1988.

Westerlind, P., Banklagen av den 31 mars 1955 med kommentar, Statens nämnd för utgivande av förvaltningsrättsliga publikationer, 1958.

Utredningsbetänkanden m.m.

- SOU 1927:11   1924 års bankkommittés betänkande med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 22 juni 1911 (nr 74) om bankrörelse m.m.
- SOU 1932:30   1932 års banksakkunnigas betänkande med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 22 juni 1911 (nr 74) om bankrörelse m.m.
- SOU 1941:9   Lagberedningens förslag till lag om aktiebolag m.m., II, Motiv.
- SOU 1942:47   Lagrådets utlåtande över Lagberedningens förslag till lag om aktiebolag m.m.
- SOU 1952:2   Förslag till lag om bankrörelse m.m. avgivet av 1949 års banklagssakkunniga.
- SOU 1984:27   Ny banklagstiftning, del 2 (Betänkande av Banklagsutredningen).
- SOU 1995:44   Aktiebolagets organisation (Delbetänkande av Aktiebolagskommittén).

SOU 1995:87 Försäkringsrörelse i förändring 3 (Slutbetänkande av Försäkringsutredningen)

Lagrådsremiss

Regeringens lagrådsremiss den 22 januari 1998, Aktiebolagets organisation

Propositioner

Prop. 1955:3 med förslag till lag om bankrörelse, m.m.

Prop. 1975:103 med förslag till ny aktiebolagslag, m.m.

Prop. 1986/87:12 om ny banklagstiftning

Nytt juridiskt arkiv II

NJA II 1955 1. Ny lagstiftning om bankrörelse

Kommittédirektiv

Översyn av vissa rörelse- och tillsynsregler på bankområdet m.m.

Dir. 1995:86

Beslut vid regeringssammanträde den 6 juni 1995.

Sammanfattning av uppdraget

En kommitté skall utreda behovet av ändringar i det regelverk som styr framför allt bankers och andra kreditinstituts verksamhet, men även andra institut på det finansiella området, t.ex. värdepappersbolag och försäkringsbolag. Kommittén skall även utreda behovet av ändringar i tillsynens innehåll och inriktning på detta område. Om det är lämpligt skall kommittén föreslå ändringar av regelverket.

Kommittén skall

- överväga behovet av ändrade regler för hantering av ekonomiska risker och för intern kontroll i banker, kreditmarknadsbolag och värdepappersbolag,
- överväga behovet av ändrade regler för beslutsdelegation och beslutsfattande inom instituten, innefattande arbetet inom styrelse och ledning,
- analysera de mål som bör styra tillsynsverksamheten, värdera hur angelägna olika tillsynsuppgifter är samt bedöma hur riktlinjerna för verksamheten skall läggas fast,
- överväga vissa frågor om revisorernas roll,
- överväga behovet av ändrade regler för Finansinspektionens ingripanden och sanktioner,
- överväga behovet av särskilda regler för situationer då ett enskilt kreditinstitut har finansiella svårigheter, samt
- analysera det nuvarande straffrättsliga systemets sätt att verka på området och överväga reformer.

Bakgrund

De svenska bankernas finansiella situation försvagades allvarligt i samband med att den långvariga högkonjunkturen bröts mot slutet av 1980-talet. Den svenska ekonomin gick in i en osedvanligt djup lågkonjunk-

tur med fallande tillgångspriser och stigande realräntor. Tidigare överhettning med starka inslag av prisspekulation på fastighetsmarknaden hade lett till långsiktigt ohållbara prisstegringar. Avreglingar av kreditmarknaden ledde i det rådande ekonomiska klimatet till en kraftig utlåningsexpansion och jakt på marknadsandelar. Kreditgivningen kom i många fall att ske på alltför lösa grunder. När prisbubblan på fastighetsmarknaden sprack och konjunkturläget allvarligt försvagades, tvingades först ett antal finansbolag och senare banker att redovisa så stora kreditförluster att staten i syfte att säkra stabiliteten i betalningssystemet såg sig tvungen att göra ett temporärt åtagande om stöd till bankerna och vissa andra kreditinstitut.

Den finansiella kris som drabbade i synnerhet bankerna i början av 1990-talet ger anledning till en översyn av statens system för kontroll av dessa.

Även försäkringsområdet har berörts av den finansiella krisen. I början av 1990-talet försattes ett par kreditförsäkringsbolag i konkurs. Även andra bolag drabbades av stora förluster inom området för kreditförsäkring.

Det senaste decenniets utveckling på kreditmarknaden har präglats av avvecklingen av kvantitativa regleringar. Kreditregleringarna avskaffades gradvis under mitten och slutet av 1980-talet. Detta ändrade radikalt arbetsvillkoren för bankerna. Vidare togs hinder för utländsk konkurrens bort. Från att ha verkat på en marknad som närmast kan beskrivas som skyddad arbetar bankerna nu på en friare och mer konkurrensutsatt marknad. Även om de regler som ger ramarna för bankernas verksamhet (rörelsereglerna) i viss mån förändrades under samma period skedde det knappast i lika hög grad som villkoren för verksamheten. Även detta förhållande bidrar till behovet av en översyn av vissa regler.

Kreditmarknadsbolagens och värdepappersbolagens förhållanden är intimt förknippade med villkoren för bankernas verksamhet. Regleringen av dessa institut stämmer i viktiga avseenden överens med vad som gäller för bankerna. Regelverket bör därför ses över i samband med översynen av regelverket för bankerna. Motsvarande gäller i vissa avseenden försäkringsområdet.

Tillsynsmyndighetens arbetsvillkor har också förändrats. Under de senaste två decennierna har nya uppgifter förts till tillsynsmyndigheten. Detta i kombination med den snabba utvecklingen av produkter och institutens användning av ny teknik har ställt krav på förändringar i tillsynens utövande och inriktning. De nämnda förändringarna, i kombination med i det närmaste oförändrade resurser fram till slutet av 1980-talet, fick till följd att de traditionella och grundläggande tillsynsverksamheterna fick mindre utrymme.

Bankinspektionen, som tidigare ansvarade för tillsynen av bankerna och motsvarigheterna till dagens kreditmarknadsbolag, slogs den 1 juli 1991 samman med Försäkringsinspektionen till Finansinspektionen. Ett arbete pågår för närvarande inom Finansinspektionen för att förändra verksamhetens inriktning. Den nybildade myndigheten har genomgått flera organisationsförändringar. Genom en omorganisation den 1 april 1994 har inspektionen specialiserat verksamheten för att uppnå en effektivare tillsyn. Speciella enheter för finansiell analys och för operativ tillsyn har skapats. Tillsynen har ändrats från att tidigare ha varit institutsinriktad till att bli funktionsinriktad. Tonvikten har allt mer lagts på institutens risktagande.

Ett led i förändringsarbetet har varit att utveckla former för tillsyn av institutens interna styrning, information och kontroll. Till ledning för instituten har inspektionen utfärdat allmänna råd om styrning, intern information och intern kontroll inom kredit- och värdepappersinstitut samt försäkringsbolag. I anslutning till arbetet med de allmänna råden har inspektionen skrivit till regeringen och hemställt att en lagreglering med motsvarande inriktning övervägs. Det fortsatta förändringsarbetet inom inspektionen inriktas nu på de risker som finns i instituten, såsom kreditrisker, marknadsrisker, motpartsrisker etc.

Inom ramen för de medel som Finansinspektionen tilldelas genom den sedvanliga budgetprocessen har den tämligen fria händer att själv bestämma hur resurserna skall användas. I viss mån styrs Finansinspektionens verksamhet och prioriteringar av anvisningar i regleringsbrev och särskilda uppdrag.

Tidigare utredningsarbete

Omfattande lärdomar om hur banksystemet och tillsynen fungerat har dragits, dels i arbetet med krishanteringen, dels genom efterföljande utredningar av olika slag.

Statens finansiella stöd till bankerna har främst hanterats av Bankstödsnämnden (jfr regeringens skrivelse 1993/94:61). Under detta arbete har mycket omfattande undersökningar av de stödsökande bankerna vidtagits. På senare tid har statens ägande av Nordbanken och Gota Bank utövats genom Bankstödsnämnden. Värdefull kunskap om här aktuella frågor har erhållits under arbetet. I rapporten, "Erfarenheter av bankkrisen, en rapport till regeringen", daterad den 17 oktober 1994, ger Bankstödsnämnden uttryck för sin syn på vissa aspekter av bankkrisen. Rapporten behandlar främst brister i bankernas styrning, kontroll och informationssystem samt behovet av förändringar i regelverket och ramarna för tillsynen.

Regeringen tillkallade i början av år 1993 en kommitté (Bankkriskommittén, Fi 1993:02). I kommitténs uppdrag ingick att kartlägga och beskriva utvecklingen på kreditmarknaden samt att analysera orsakerna till de problem som uppstått. Vidare ingick en översyn av tillsynens innehåll och inriktning i uppdraget. Översynen skulle göras mot bakgrund av en analys av det regelverk som omgärdar bankernas verksamhet. Kommitténs arbete har resulterat i ett antal rapporter, författade av kommitténs ordförande och av personer knutna till kommittén. Rapporterna har publicerats. Bankkriskommitténs arbete har avslutats utan att något betänkande har avlämnats.

Finansinspektionen har gjort omfattande undersökningar av bankernas kreditgivning under den tid som föregick krisen. Av dessa undersökningar torde en hel del slutsatser om arbetsformerna inom bankerna ha dragits.

En genomgång av kreditgivningen i Nordbanken, Gota Bank och Första Sparbanken har gjorts för att undersöka möjligheterna att föra skadestånds talan mot ledande befattningshavare i dessa banker. Dessa undersökningar, som finns publicerade, har lett till att skadeståndsprocesser inletts mot vissa styrelseledamöter.

I betänkandet kreditförsäkring – Några aktuella problem (SOU 1992:30) redovisas en analys av orsakerna till Försäkringsaktiebolaget Njords konkurs samt vissa frågor om Finansinspektionens tillsyn vad gäller kreditförsäkring samt revisorernas uppgift.

Uppdraget

Skyddsintressena

Som inledningsvis angetts ger den djupa bankkrisen anledning till en översyn av statens tillsyn över – framför allt – banker och kreditmarknadsbolag. Det finns nu omfattande kunskaper om vilka skeenden som lett fram till krisen i banksystemet. Det är angeläget att ta till vara dessa erfarenheter i utredningsarbetet.

Den särskilda regleringen av banker, andra kreditinstitut och värdepappersbolag som ställer större krav på dessas verksamhet än på annan näringsverksamhet, motiveras med att det finns särskilda skyddsintressen på området. Ett sådant skyddsintresse är att stabiliteten i betalningssystemet hotas om banksystemets solvens sätts i fråga. Omfattande störningar i den finansiellasektorn riskerar att sprida sig till resten av ekonomin vilket medför negativa konsekvenser för den ekonomiska utvecklingen. Ett viktigt syfte med regleringen av instituten är att förhindra sådana förlopp. Det finns därutöver ett direkt konsument-

skyddsintresse att beakta. Inte minst har bankernas inlåning stor betydelse för den enskildes möjligheter att hantera sin egen ekonomi på ett effektivt och säkert sätt. Kommittén bör redovisa sin uppfattning om skyddsintressena som en grund för kommitténs överväganden inom ramen för detta uppdrag.

Försäkringsutredningen har i betänkandet Försäkringsrörelse i förändring 1 (SOU 1991:89) analyserat de särskilda skyddsintressena på försäkringsområdet. I de delar kommittén har att bedöma frågor som rör försäkringsverksamhet bör de uppfattningar som framförts i det betänkandet ligga till grund för övervägandena.

Rörelsereglerna

Med utgångspunkt från en kartläggning av de erfarenheter som dragits av finanskrisen och kommitténs syn på skyddsintressena är det naturligt att se över rörelsereglerna för banker och andra kreditinstitut och för värdepappersbolag. Främst bör behovet av kompletterande regler om riskhantering av olika slag övervägas. Intimt förknippad med denna fråga är, som bl.a. Finansinspektionen framhållit i sin skrivelse till regeringen, behovet av regler om den interna kontrollens innehåll och utformning. Kommitténs arbete bör i första hand inriktas på de nu nämnda frågorna och på styrelsens och ledningens ansvar för det interna regelverkets utformning och efterlevnad. I den delen bör kommitténs överväganden också inbegripa försäkringsbolag. Kommittén bör också ägna uppmärksamhet åt reglerna om s.k. jävskrediter. Om kommittén anser att det finns skäl för det, kan den också se över andra rörelseregler.

Regler om ledning och delegering

I krisens efterdyningar har styrelse- och ledningsfrågor liksom olika ansvarsfrågor fått stor uppmärksamhet. En översyn av de särskilda regler som finns om styrning och ansvarsfördelning inom banker bör göras. I det sammanhanget bör även motsvarande regler för försäkringsbolag ses över. I samband härmed bör övervägas om det är motiverat att ha andra regler i dessa avseenden för - som nu är fallet - bankaktiebolag och försäkringsbolag än för allmänna aktiebolag. I detta sammanhang bör beaktas att kreditmarknadsbolagen och värdepappersbolagen omfattas av aktiebolagslagen och att därmed delvis andra regler om styrning och ansvarsfördelningen mellan bolagsorganen gäller för dessa bolag. Aktiebolagskommittén (Ju 1990:08) har sett över aktiebolagslagens överlämnat ett delbetänkande (SOU 1995:44) som behandlar dessa frågor. Aktiebolagskommitténs överväganden och förslag

är av intresse även för regleringen av instituten på det finansiella området. Kommitténs närmare överväganden av dessa frågor bör ske i ljuset av de förslag som presenterats i aktiebolagskommitténs betänkande.

Vissa sekretessfrågor

Det har uppmärksammats att reglerna om sekretess, såsom de tolkats, har gett upphov till svårigheter bl.a. vid förvärv av banker och vid kreditgivning till kreditmarknadsbolag. En översyn av sekretessreglerna för banker och kreditmarknadsbolag kan därför vara aktuell.

Tillsynen

Ett starkt samband råder mellan utformningen av rörelsereglerna och utformningen av tillsynsverksamheten. Det är önskvärt att kommittén med utgångspunkt från de övergripande målen för tillsynen – att den skall bidra till det finansiella systemets stabilitet och effektivitet och ett gott konsumentskydd – värderar hur angelägna olika tillsynsuppgifter är. Kommittén bör i det sammanhanget uppmärksamma de synpunkter som förts fram i Bankstödsnämndens tidigare nämnda rapport, i Riksrevisionsverkets rapport Statens tillsyn över de finansiella marknaderna (RRV 1994:15) och i Finansinspektionens skrivelse till Riksrevisionsverket den 22 december 1994 med anledning av rapporten (dnr 119-2958/94).

Kommitténs överväganden i dessa frågor bör göras mot bakgrund av en analys av vilka resurser som fordras för att ett tillsynsarbete i enlighet med kommitténs förslag skall kunna utföras. Kommittén bör i det sammanhanget inte bara ange en önskvärd ambitionsnivå utan också uttala sig om tillsynsarbetets inriktning vid en oförändrad resursnivå för inspektionen. I det sammanhanget bör kommittén även beakta de krav som medlemskapet i EU ställer, såväl i form av inspektionens deltagande i utvecklingen av det gemensamma regelverket på området som inspektionens samarbete med utländska myndigheter.

Kommittén bör också överväga i vilken form riktlinjerna för inriktningen på själva tillsynsarbetet skall läggas fast. Styrningen av inspektionen kan ske på olika sätt och med olika metoder. Det är naturligt att bestämmelser i lag identifierar inspektionens grundläggande uppgifter. Det bör dock övervägas vilken grad av flexibilitet dessa regler skall ge. Vidare bör övervägas hur övriga riktlinjer för inspektionens arbete bör vara utformade, exempelvis i myndighetens instruktion och i dess regleringsbrev.

Vissa frågor om revision

Enligt nu gällande regler skall Finansinspektionen enligt huvudregeln i banker och försäkringsbolag utse en eller flera revisorer att tillsammans med de revisorer som valts på bolagsstämman eller motsvarande delta i revisionen. För övriga institut som står under tillsyn finns en möjlighet för inspektionen att utse revisorer. Inspektionen har i en skrivelse till regeringen föreslagit att systemet med förordnande av revisorer i institut under tillsyn reformeras. Sedan Finansdepartementet remitterat skrivelsen har Finansinspektionen efter att ha tagit del av remissynpunkterna utarbetat en promemoria. I den föreslås att det inte skall föreligga någon skyldighet för Finansinspektionen att tillsätta revisorer men att inspektionen alltså skall ha en möjlighet till det. Vidare föreslås att den lagstadgade revisionsplikten i institut som står under inspektionens tillsyn på visst sätt skall utvidgas och de av bolagsstämman valda revisorerna skall vara skyldiga att dels utföra de revisionsinsatser som initierats av inspektionen, dels rapportera vissa iakttagelser till inspektionen.

Inom EU pågår för närvarande arbetet med ett direktiv om bl.a. förstärkt tillsyn över banker, värdepappersföretag och försäkringsföretag (det s.k. BCCI-direktivet). Mycket talar för att direktivförslaget – med vederbörliga justeringar – kommer att antas inom kort samt att det kommer att innehålla regler om revisorers skyldighet att rapportera vissa iakttagelser till tillsynsmyndigheten.

Även aktiebolagskommittén har behandlat revisorernas roll. Vidare har regeringen nyligen föreslagit vissa regler om godkända och auktoriserade revisorer (prop. 1994/95:152).

Kommittén bör mot bakgrund av de överväganden som görs av aktiebolagskommittén och i ljuset av regeringens förslag dels bedöma om de förslag som läggs fram av Finansinspektionen i den nyssnämnda promemorian bör medföra lagändringar, dels utarbeta de förslag – i den mån det inte sker med anledning av inspektionens framställan – som föranleds av BCCI-direktivet i den del det rör revisorer.

Ingripanden och sanktioner

Finansinspektionen har i lag getts vissa befogenheter att ingripa mot de finansiella instituten. Enligt bankrörelselagen (1987:617) kan inspektionen bl.a. förbjuda verkställighet av en banks beslut, sammankalla bankens styrelse och bolagsstämma samt återkalla en banks oktroj eller, om det är tillräckligt, meddela varning. Liknande, men inte helt överensstämmande, regler finns när det gäller andra finansiella företag. Finansinspektionen gör dessutom i vissa fall uttalanden, som inte är rätts-

ligt bindande men som är avsedda att vara till ledning för de institut som står under tillsyn.

Det är av grundläggande betydelse för Finansinspektionens möjligheter att fullgöra sitt tillsynsuppdrag att den till sitt förfogande har lämpligt avvägda möjligheter att ingripa mot missförhållanden i instituten. En kartläggning av de regler som styr tillsynsmyndigheternas möjligheter till ingripanden och sanktioner i Sverige och i andra länder bör följas av en analys av behovet av nya regler här i landet. I analysen skall särskilt belysas frågan om ytterligare sanktioner bör införas. Regelverket bör, om inte särskilda skäl talar mot det, vara utformat på samma sätt för alla verksamhetsformer som står under Finansinspektionens tillsyn. Kommitténs överväganden i dessa delar bör åtföljas av en bedömning av vilka resurser som krävs för utövande av sådana befogenheter.

Vidare bör övervägas hur detaljerade de regler som ger inspektionen rätt att ingripa bör vara. Vid den bedömningen måste kommittén naturligen lägga stor vikt vid hur förutsägbar reglernas tillämpning blir.

Speciella regler för situationer när ett institut har finansiella problem

Arbetet bör även inbegripa en analys av behovet av särskilda regler för situationer då en enskild bank eller ett enskilt kreditmarknadsbolag har råkat i finansiella svårigheter. Enligt gällande regler erfordras en viss kapitaltäckningsnivå. Om kapitalbasen är för liten skall institutet rätta till missförhållandet. I praktiken kan två vägar tänkas. Antingen tillförs nytt kapital eller minskas balansomslutningen. I det inledande skedet av bankkrisen visade det sig dock att ingendera möjligheten var realistisk för att återställa vissa bankers kapitalstyrka. När staten fann det nödvändigt att vidta åtgärder saknades regler som tillförsäkrade staten möjligheten att alltid ingripa i syfte att stabilisera betalningssystemet. Bland annat för att komma till rätta med dessa svårigheter infördes lagen (1993:765) om statligt stöd till banker och andra kreditinstitut. Denna lag innehåller bl.a. regler om att staten, under vissa förhållanden, har rätt att lösa in aktierna i ett kreditinstitut eller ställa det under tvångsförvaltning. Vidare finns bestämmelser om att villkoren för statligt stöd kan prövas av en för ändamålet särskilt inrättad prövningsnämnd.

Det av riksdagen år 1992 beslutade statliga åtagandet att banker och vissa andra kreditinstitut med statlig anknytning skall kunna infria sina förpliktelser i rätt tid är temporärt. Någon tidpunkt för avveckling av åtagandet är inte bestämd, vilket framgår av lagen. Bestämmelserna om prövningsnämnd, inlösen av aktier och tvångsförvaltning har dock tidsbegränsats till att gälla till den 31 december 1995.

Kommittén bör i sitt arbete överväga om bestämmelser om rekonstruktion av krisdrabbade banker och kreditmarknadsbolag bör införas permanent och hur de i så fall bör utformas. En studie av motsvarande system i andra länder torde vara betydelsefull. Kommittén bör beakta att banker och kreditmarknadsbolag för närvarande inte omfattas av ackordslagen (1970:847) och inte heller – i avvaktan på ytterligare utredning – av det förslag till lag om företagsrekonstruktion som regeringen remitterat till Lagrådet. Kommittén bör överväga om det är lämpligt att ge det system för insättningsgaranti som föreslagits (jfr departementspromemorian *Insättningsgaranti*, Ds 1995:3) någon uppgift vid rekonstruktion av en krisdrabbad bank. Promemorians förslag innebär att insättningsgarantin träder in först i och med att en bank försätts i konkurs. Dessförinnan kan medlen i insättningsgarantifonden inte tas i anspråk. Det finns emellertid exempel utomlands på att medel som avsatts i motsvarande fonder kan användas även för att förebygga bankfallissemang, dvs. för att utgöra ett statligt kontrollerat kapitaltillskott som syftar till att rekonstruera, eller bidra till rekonstruktion av, en krisdrabbad bank.

Det är givetvis av vikt att kommittén överväger behovet av särskilda regler för att garantera rättssäkerheten i ett förfarande som syftar till rekonstruktion. Inte minst är de konstitutionella aspekterna betydelsefulla i sammanhanget.

Vårdslös kreditgivning

Den som är vårdslös i samband med kreditgivning och därigenom vållar skada kan bli skyldig att ersätta skadan. Vissa begränsningar för skadeståndsansvaret finns dock, bl.a. regler om preskription. En fråga som tilldragit sig intresse efter bankkrisen är om förutsättningarna för skadeståndsskyldighet för befattningshavare inom bankerna bör förändras. Vidare har frågan om kriminalisering av vårdslös kreditgivning aktualiserats.

Under 1990-talet har domstolar avgjort flera mål där frågan varit om banktjänstemän har begått brott i samband med kreditgivning. Målen har oftast rört det uppsåtliga brottet trolöshet mot huvudman. Med något enstaka undantag har det dock inte väckts åtal mot personer som ingått i en banks styrelse eller verkställande ledning. Det kan mot hitillsvarande erfarenheter ifrågasättas om det nuvarande straffrättsliga regelsystemet i tillräcklig utsträckning kriminaliserar straffvärda förfaranden i samband med kreditgivning inom banksystemet. Motsvarande kan gälla annan risk hantering, t.ex. tagande av positioner vid handel med valutor eller derivatinstrument. En åtgärd som därvid är naturlig att överväga är, inte minst med tanke på den centrala roll för betal-

ningssystemet som främst bankerna har, en kriminalisering även av vårdslösa förfaranden vid kreditgivning och i samband med beslut om riskhantering, särskilt i sådana fall där vårdslösheten kan leda till så omfattande förluster att ett instituts solvens hotas.

Kommittén bör mot denna bakgrund göra en genomgång av det nuvarande straffrättsliga regelverket på området och lämna de förslag som den anser behövs. Förslag till kriminalisering skall dock föregås av en noggrann analys, varvid olika intressen skall vägas mot varandra.

En kriminalisering av vårdslöshet kan medverka till att upprätthålla stabiliteten i bankväsendet och därmed i betalningssystemet. En sådan stabilitet är inte uteslutande ett intresse för kreditinstituten och dessas ägare utan också i hög grad för staten och medborgarna.

Mot detta skall vägas att en sådan kriminalisering skulle kunna motverka ambitionerna att kontrollen över kreditgivning och riskhanteringen i första hand skall utövas av kreditinstituten snarare än av staten.

Av stor betydelse i sammanhanget är hur effektiv en straffbestämelse av denna karaktär skulle vara och om fördelarna med en kriminalisering står i proportion till de resurser som myndigheterna måste lägga ned (jfr prop. 1994/95:23 s. 52 ff och bet. 1994/95:JuU2).

Kommittén skall lämna sina förslag mot bakgrund av en sådan samlad bedömning. Om förslag ges till ytterligare kriminalisering, skall en beräkning göras av de resurser som kan behövas för att upprätthålla de nya straffbuden och förslag lämnas till hur sådana resurser, genom omprioritering eller på annat sätt, skall kunna tillföras utredningar av detta slag.

Frågan om förutsättningarna för skadeståndsskyldighet för befattningshavare inom banker och andra kreditinstitut skall förändras bör behandlas mot bakgrund av aktiebolagskommitténs överväganden i näraliggande frågor.

Allmänna synpunkter

En allmän utgångspunkt för utredningsarbetet är att den svenska lagstiftningen skall vara förenlig med det gemensamma regelsystemet inom EU. Kommittén bör även i övrigt i alla relevanta avseenden informera sig om och analysera regler och reglers tillämpning i andra jämförbara länder.

En annan utgångspunkt är att arbetet skall bedrivas från ett samhällsekonomiskt perspektiv. Kommittén skall vidare beakta de direktiv (dir. 1992:50 om regionalpolitiska konsekvenser, 1994:23 om prövning av offentliga åtaganden och 1994:124 om jämställdhetspolitiska konsekvenser) som utfärdats till samtliga kommittéer och särskilda utredare.

Utredningsarbetet skall vara avslutat före utgången av år 1996. Kommittén skall om det är möjligt lämna delbetänkanden. Kommittén bör särskilt beakta vad som kommer att anges i BCCI-direktivet om tidpunkten för dess ikraftträdande och införlivande i medlemsländernas regelverk.

Statens offentliga utredningar 1998

Kronologisk förteckning

---

1. Omstruktureringar och beskattning. Fi.
2. Tänder hela livet
– nytt ersättningssystem för vuxentandvård. S.
3. Välfärdens genusansikte. A.
4. Män passar alltid? Nivå- och organisationsspecifika processer med exempel från handeln. A.
5. Vårt liv som kön. Kärlek, ekonomiska resurser och maktiskurser. A.
6. Ty makten är din ... Myten om det rationella arbetslivet och det jämställda Sverige. A.
7. Översyn av rörelse- och tillsynsregler för kollektiva försäkringar. Fi.
8. Alkoholreklam. Marknadsföring av alkoholdrycker och Systembolagets produkturval. S.
9. Integritet – Effektivitet – Skattebrott. Fi.
10. Campus för konst. U.
11. Fristående utbildningar med statlig tillsyn inom olika områden. U.
12. Självdeklaration och kontrolluppgifter
– förenklade förfaranden. Fi.
13. Säkrare kemikaliehantering. Fö.
14. E-pengar – näringsrättsliga frågor. Fi.
15. Gröna nyckeltal – Indikatorer för ett ekologiskt hållbart samhälle. M.
16. När åsikter blir handling. En kunskapsöversikt om bemötande av personer med funktionshinder. S.
17. Samordning av digital marksänd TV. Ku.
18. En gräns – en myndighet? Fi.
19. IT och regional utveckling.
120 exempel från Sveriges län. K.
20. IT-kommisionens hearing om infrastrukturen för digitala medier. Andrakammarsalen, Riksdagen 1997-10-24. K.
21. Problem med inbäddade system inför 2000-skiftet. Hearing anordnad av IT kommissionen i samverkan med Industriförbundet och Statskontoret 1997-11-14. K.
22. Försäkringsgaranti.
Ett garantisystem för försäkringsersättningar. Fi.
23. Staten och exportfinansieringen. N.
24. Fiskeriadministrationen i ett EU-perspektiv.
Översyn av fiskeriadministrationen m.m. Jo.
25. Tre städer. En storstadspolitik för hela landet.
+ 4 st bilagor. S.
26. Från hembränt till Mariakliniken.
Fakta om ungdomar och svartsprit. S.
27. Nya ledningsregler för bankaktiebolag och försäkringsbolag. Fi.

Statens offentliga utredningar 1998

Systematisk förteckning

Försvarsdepartementet

Säkrare kemikaliehantering. [13]

Socialdepartementet

Tänder hela livet

– nytt ersättningssystem för vuxentandvård. [2]

Alkoholreklam. Marknadsföring av alkoholdrycker och Systembolagets produkturval. [8]

När åsikter blir handling. En kunskapsöversikt om bemötande av personer med funktionshinder. [16]

Tre städer. En storstadspolitik för hela landet.

+ 4 st bilagor. [25]

Från hembränt till Mariakliniken.

Fakta om ungdomar och svartsprit. [26]

Kommunikationsdepartementet

IT och regional utveckling.

120 exempel från Sveriges län. [19]

IT-kommissionens hearing om infrastrukturen för digitala medier. Andrakammarsalen,

Riksdagen 1997-10-24. [20]

Problem med inbäddade system inför 2000-skiftet.

Hearing anordnad av IT kommissionen i

samverkan med Industriförbundet och Statskontoret 1997-11-14. [21]

Finansdepartementet

Omstruktureringar och beskattning. [1]

Översyn av rörelse- och tillsynsregler för kollektiva försäkringar. [7]

Integritet – Effektivitet – Skattebrott. [9]

Självdeklaration och kontrolluppgifter

– förenklade förfaranden. [12]

E-pengar – näringsrättsliga frågor. [14]

En gräns – en myndighet? [18]

Försäkringsgaranti.

Ett garantisystem för försäkringsersättningar. [22]

Nya ledningsregler för bankaktiebolag och

försäkringsbolag. [27]

Utbildningsdepartementet

Campus för konst [10]

Fristående utbildningar med statlig tillsyn inom olika områden. [11]

Jordbruksdepartementet

Fiskeriadministrationen i ett EU-perspektiv.

Översyn av fiskeriadministrationen m.m. [24]

Arbetsmarknadsdepartementet

Välfärdens genusansikte. [3]

Män passar alltid? Nivå- och organisations specifika processer med exempel från handeln. [4]

Vårt liv som kön. Kärlek, ekonomiska resurser och maktdiskurser. [5]

Ty makten är din ... Myten om det rationella arbetslivet och det jämställda Sverige. [6]

Kulturdepartementet

Samordning av digital marksänd TV. [17]

Närings- och handelsdepartementet

Staten och exportfinansieringen. [23]

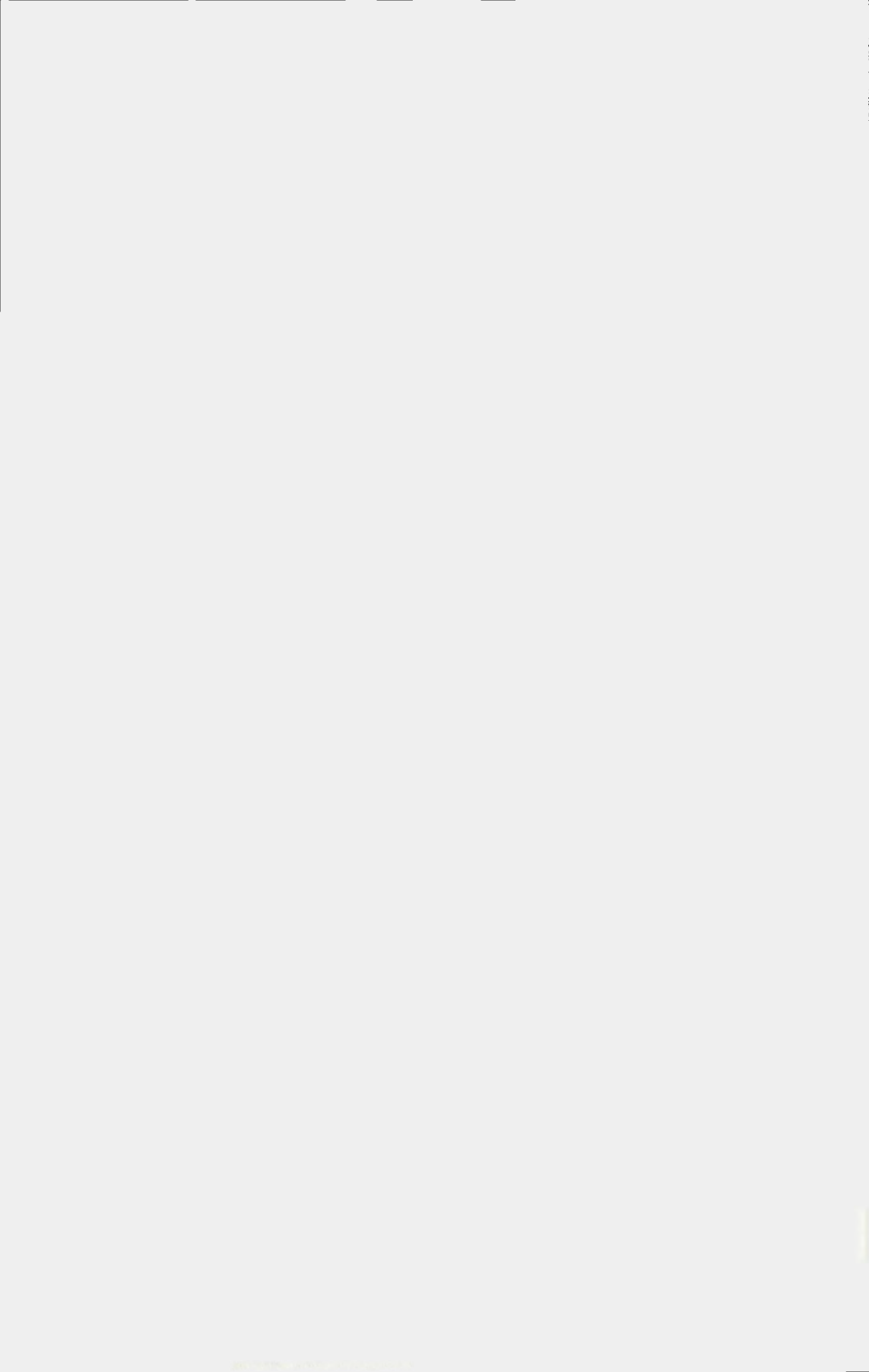
Miljödepartementet

Gröna nyckeltal – Indikatorer för ett ekologiskt hållbart samhälle. [15]

FRITZES
OFFENTLIGA
PUBLIKATIONER

POSTADRESS: 106 47 STOCKHOLM
FAX 08-690 91 91. TELEFON: 08-690 91 90
E-POST: fritzes.order@liber.se
FRITZES INTERNETBOKHANDEL: www.fritzes.se

ISBN 91-38-20850-4
ISSN 0375-250X